

11. april 2025.

ČETRNAESTI SASTANAK ODBORA ZA STABILIZACIJU I
PRIDRUŽIVANJE
EU - CRNA GORA

Brisel, 18. februar 2025.

Izveštaj

U Briselu je 18. februara 2025. u hibridnom formatu održan XIV sastanak Odbora za stabilizaciju i pridruživanje (SSP Odbor) u okviru Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Crne Gore i Evropske unije i njenih država članica. Sastankom su predsjedavali **Barbara Jesus Gimeno, šefica Jedinice B4 za Crnu Goru i Bosnu i Hercegovinu u Generalnom direktoratu za proširenje i Istočno susjedstvo**, u ime delegacije EU, i **Predrag Zenović, glavni pregovarač Crne Gore sa Evropskom unijom (EU)**, u ime crnogorske delegacije. Predmet XIV sastanka Odbora za stabilizaciju i pridruživanje bilo je sagledavanje stanja i napretka ostvarenog u okviru sektorskih pododbora i reforme javne uprave na planu usklađivanja s pravnom tekovinom EU, kao i rezultata koje je Crna Gora ostvarila u dijelu institucionalnih, zakonodavnih, političkih i ekonomskih reformi, uz projekciju planiranih aktivnosti, od održavanja posljednjeg sastanka Odbora u februaru 2024.

Spisak učesnika sastanka dat je u Aneksu I.

UVODNA IZLAGANJA

S crnogorske strane, sastanak je otvorio **glavni pregovarač Crne Gore sa EU Predrag Zenović**. U uvodnom obraćanju osvrnuo se na značajan napredak koji je Crna Gora ostvarila u procesu pristupanja Evropskoj uniji, naglašavajući da je prethodna godina bila jedna od najintenzivnijih i najuspješnijih do sada. Podsjetio je da su dobijanjem pozitivnog IBAR-a stvoreni preduslovi za privremeno zatvaranje i drugih poglavlja, od kojih su tri već privremeno zatvorena krajem prošle godine. U domenu vladavine prava, glavni pregovarač je ukazao da je nakon političkih izazova uspostavljen inkluzivan politički dijalog, koji je doveo do ključnih imenovanja u pravosuđu, čime je obnovljena funkcionalnost i kredibilitet ključnih institucija. U tom smislu, naročito je naglasio značaj odgovornog postupanja i održavanja fokusa svih političkih aktera na jedinstvenom cilju evropske integracije Crne Gore. Osvrnuo se na aktivnosti koje su preduzete na planu određivanja konkretnih koraka za ostvarenje završnih mjerila u svim poglavljima, naglašavajući da će sprovođenje akcionih planova za realizaciju obaveza iz evropske agende, kao i Programa pristupanja Crne Gore EU za period 2025–2026 doprinijeti strukturiranom sprovođenju obaveza i praćenju dinamike njihovog ispunjenja do samog kraja pregovaračkog procesa. Posebno se osvrnuo na značaj Reformske agende za period 2024–2027 i pristupanje Crne Gore Jedinstvenom području plaćanja u eurima (SEPA), koje donosi dodatnu integraciju sa finansijskim sistemom EU. Napredak je ostvaren i kroz uspostavljanje portala Jedinstvene kontakt tačke, kao i implementaciju Novog kompjuterizovanog tranzitnog sistema, što predstavlja važan signal o spremnosti Crne Gore za integraciju u evropske tokove. Zenović je najavio izradu analize administrativnih kapaciteta, koja će biti osnova za strateški dokument usmjeren na identifikaciju i unapređenje kapaciteta potrebnih za ispunjavanje mjerila za privremeno zatvaranje pregovaračkih poglavlja. Na kraju, glavni pregovarač je potvrdio da je Crna Gora svjesna izazova koji su pred njom i da uspjeh evropske integracije zavisi od konsenzusa svih društvenih i političkih aktera. Zahvalio je Evropskoj uniji na kontinuiranoj podršci i naglasio da Crna Gora ostaje potpuno posvećena članstvu u EU kao svom najvažnijem strateškom cilju.

S evropske strane sastanak je otvorila **Valentina Superti, direktorica za Zapadni Balkan u Generalnom direktoratu za susjedstvo i pregovore o proširenju u Evropskoj komisiji**. Ona je ukazala na značaj Odbora za stabilizaciju i pridruživanje kao ključnog formata za evaluaciju ukupnog napretka Crne Gore u procesu pristupanja EU. Naglasila je da Crna Gora, sa svih 33 pregovaračkih poglavlja od čega šest privremeno zatvorenih, ostaje najnaprednija zemlja kandidat u procesu pristupanja EU. U tom smislu, pozdravila je značajne reformske korake koje je Crna Gora sprovela, uključujući i privremeno zatvaranje tri pregovaračka poglavlja tokom Međuvladine konferencije održane 16. decembra 2024. Istakla je da ukupan napredak u pregovorima s EU ostaje uslovljen napretkom u oblasti vladavine prava, što uključuje djelotvornu i dosljednu primjenu već usvojenih reformi. U tom kontekstu, naglašena je potreba za nastavkom izgradnje političkog konsenzusa i preduzimanja konkretnih mjera u cilju konsolidacije i daljeg sprovođenja reformskih procesa. Dodatno, posebno je istaknuta važnost reforme javne uprave, efikasnog ekonomskog upravljanja, kao i jačanja ukupne konkurentnosti crnogorske ekonomije, uz naglašavanje da uspjeh u ovim oblastima direktno utiče na održivost reformi i dugoročni ekonomski razvoj zemlje. Posebno je akcentovan značaj regionalne saradnje i dobrosusjedskih odnosa, kao ključnih elemenata za napredak u procesu pristupanja. U tom smislu, naglašena je hitna potreba za nastavkom konstruktivnog dijaloga sa Hrvatskom u vezi sa preostalim bilateralnim pitanjima. U okviru razmatranja mogućnosti za ubrzanje integracionih procesa, Superti je podsjetila se na mogućnost primjene mjera ubrzane integracije, koje su uslovljene dodatnim i dovoljnim napretkom u reformama. U tom kontekstu, upućene su čestitke Crnoj Gori povodom pridruživanja Jedinstvenom području plaćanja u evrima (SEPA), koje je stupilo na snagu u januaru 2025. Posebno je naglašena važnost Plana rasta, Instrumenta za reforme i rast, kao i prateće Reformske agende, koji zajedno pružaju jasan okvir za ubrzani razvoj i integraciju. U tom okviru, kako je istakla, još jednom je potvrđeno da Evropska unija pruža značajnu tehničku i finansijsku podršku Crnoj Gori i da ostaje čvrsto posvećena podršci njenim reformskim naporima.

USVAJANJE DNEVNOG REDA

Predloženi dnevni red usvojen je bez dopuna i prigovora. Konstatovano je da je usvojen zapisnik sa XIII sastanka Odbora za stabilizaciju i pridruživanje.

POLITIČKI KRITERIJUMI I REFORMA JAVNE UPRAVE

Delegacija EU je pozdravila kontinuiranu posvećenost Crne Gore reformama u okviru procesa pristupanja Evropskoj uniji i ohrabrila planiran i strukturiran pristup daljoj realizaciji reformskih aktivnosti, posebno u dijelu preporuka iz godišnjeg izvještaja Evropske komisije. Ukazano je na potrebu blagovremenog konsultovanja sa Evropskom komisijom prilikom izrade zakonskih rješenja, prije njihovog usvajanja, kao i na obavezu sprovođenja preporuka Evropske komisije, relevantnih međunarodnih tijela i Venecijanske komisije.

Delegacija EU je ohrabrila dalje napore na izgradnji političkog konsenzusa o ključnim pitanjima od nacionalnog značaja, uz naglasak na značaj efektivnog političkog dijaloga i konstruktivnog učešća svih političkih aktera radi jačanja parlamentarne odgovornosti i nadzora nad radom Vlade. U tom smislu, Evropska unija je apelovala na sve političke partije da konstruktivno pristupe rješavanju aktuelne političke krize i da obezbijede nesmetano funkcionisanje institucija. Takođe je podvučena potreba za obezbjeđivanjem punog funkcionisanja pravosudnih tijela, uz poštovanje zakonskih procedura i institucionalnih nadležnosti. Nadalje, Delegacija EU je pozdravila produženje mandata Odbor za sveobuhvatnu izbornu reformu, ali je izrazila žaljenje zbog izostanka rezultata u njegovom radu, podsjećajući da izborna reforma mora ostati prioritet. Podsjetili su na važnu ulogu civilnog društva u snaženju demokratskih procesa, te ukazala na potrebu da se ta uloga dodatno afirmiše kroz unapređenje pravnog i institucionalnog okvira, kao i kroz razvoj mehanizama konsultacija i saradnje između institucija i civilnog društva. Ujedno je pohvaljena jasna strateška orijentacija Crne Gore ka članstvu u EU, potvrđena punim usklađivanjem sa Zajedničkom vanjskom i bezbjednosnom politikom EU, uključujući zajedničke stavove, deklaracije i restriktivne mjere uvedene kao odgovor na ničim izazvanu agresiju Rusije na Ukrajinu. Delegacija je ohrabrila Crnu Goru da uspostavi djelotvoran mehanizam za praćenje i sprovođenje restriktivnih mjera, kao i da

osigura transparentan protok informacija prema nadležnim službama EU. Na kraju, još jednom je naglašen značaj dobrosusjedskih odnosa i regionalne saradnje kao ključnih elemenata u procesu evropske integracije.

Crnogorska delegacija je istakla da je Crna Gora, kako u unutrašnjoj, tako i u spoljopolitičkoj sferi, jasno i nedvosmisleno posvećena evropskoj ideji i vrijednostima. Naglašeno je da postoji širok konsenzus među svim političkim akterima u Crnoj Gori povodom evropske agende i članstva u EU. Iako demokratski procesi ponekad mogu imati različite tokove, istaknuto je da dijalog između aktera - vlasti i opozicije, nikada ne prestaje, te da je upravo spremnost da se, uprkos izazovima, usmjerimo ka jedinstvenom cilju i prevaziđemo političku polarizaciju naša posebna vrijednost. U naredne dvije godine, fokus mora biti na pronalaženju zajedničkih tačaka i prevazilaženju podjela u interesu evropske integracije. Izražena je nada da će, nakon obnove političkog dijaloga, Odbor za sveobuhvatnu izbornu reformu ponovo preuzeti svoju ulogu i finalizovati zakonodavna rješenja koja su gotovo bila spremna prethodne godine, ali su zbog političkih tenzija bila odložena. Među njima se posebno izdvaja Zakon o finansiranju političkih partija i izbornih kampanja, čije je usvajanje moralo biti prolongirano. Crnogorska delegacija je još jednom potvrdila punu usklađenost sa Zajedničkom vanjskom i bezbjednosnom politikom EU, kao jasan izraz strateške orijentacije države i njene pripadnosti evropskom geopolitičkom okviru. U vezi sa regionalnom saradnjom, izraženo je zadovoljstvo zbog postojanja dijaloga između Zagreba i Podgorice, uz uvjerenje da će isti biti konstruktivan i produktivan, te dodatno unaprijediti odnose dvije države.

Osvrt na zaključke sa sastanka Posebne grupe za reformu javne uprave 2024.

Delegacija EU je naglasila značaj dosljedne implementacije Strategije reforme javne uprave i Programa reforme upravljanja javnim finansijama, te pozvala Crnu Goru da preduzme dodatne mjere u cilju povećanja stope realizacije planiranih aktivnosti. U tom kontekstu, Crnoj Gori je upućen poziv da unaprijedi efikasnost javnih konsultacija i obezbijedi uključivanje zainteresovanih strana kada su u pitanju javne politike. Posebno je naglašen značaj profesionalne, kompetentne i odgovorne javne uprave zasnovane na meritornim i transparentnim principima, bez političkog uticaja. Delegacija EU je pozvala Crnu Goru da izmijeni relevantni zakonodavni okvir, u prvom redu Zakon o državnim službenicima i namještenicima i Zakon o lokalnoj samoupravi, kako bi se uspostavio okvir kompetencija za sve kategorije službenika, te sistem podataka na zarade sa jasno definisanim kriterijumima. Delegacija EU je podsjetila na potrebu donošenja i primjene novog i unaprijeđenog zakonskog okvira o slobodnom pristupu informacijama, u skladu sa najboljim međunarodnim standardima, te adresiranja velikog broja zahtjeva i prigovora u ovoj oblasti. Delegacija EU je pozdravila napore u optimizaciji javne uprave, te pozvala Crnu Goru na preduzimanje dodatnih napora u rješavanju upravnih sporova i blagovremenom izvršavanju sudskih odluka od strane državnih organa. Delegacija je podsjetila da se Crna Gora, u okviru Reformske agende, obavezala da usvoji i sprovede Akcioni plan za uvođenje elektronskih javnih usluga na nacionalnom i lokalnom nivou, pokrene e-Vlada platformu i obezbijedi interoperabilnost relevantnih registara podataka. Nadalje, uputila je Crnoj Gori da uspostavi jedinstven, sveobuhvatan i transparentan sistem planiranja i upravljanja kapitalnim investicijama, uz poziv da se definiše efikasna metodologija za vrednovanje kapitalnih projekata, u skladu sa najboljom međunarodnom praksom. Delegacija EU je pozvala Crnu Goru da unaprijedi sistem upravljanja fiskalnim rizicima, uključujući punu funkcionalnost Fiskalnog savjeta i poboljšano upravljanje državnim preduzećima. Na kraju, istaknut je značaj izrade i usvajanja srednjoročnog budžetskog okvira i strategije upravljanja javnim dugom, kao ključnih instrumenata za dugoročnu fiskalnu stabilnost zemlje.

Crnogorska delegacija je informisala da su, nakon Dvanaestog sastanka Posebne grupe za reformu javne uprave (PAR) u Briselu u novembru 2024, u cilju osiguranja efikasnije implementacije, Vlada i Savjet za reformu javne uprave formalno usvojili operativne zaključke sa sastanka, čime je unaprijeđena institucionalna odgovornost i dinamika sprovođenja reformi. Crnogorska delegacija je informisala o dinamici i inkluzivnom pristupu izrade Strategije reforme javne uprave za period 2025–2026, koji je trenutno u fazi javnih konsultacija i očekuje se njeno donošenje. Posebno je naglašen visok procenat realizacije mjera iz prethodnog plana za 2024. U vezi Zakona o državnim službenicima i namještenicima, naglašeno je da su uvaženi komentari EK te da je Predlog zakona upućen na usvajanje Vladi. Dodatno, crnogorska delegacija je informisala o aktivnostima Vlade preduzetim na

planu smanjenja broja ugovora o djelu i angažovanja fizičkih lica bez zasnivanja radnog odnosa, koja bi do kraja godine trebala da da i konkretne, značajne rezultate poput smanjenja ugovora o djelu za 20%. Naglašeno je da je Zakon o lokalnoj samoupravi u završnoj fazi izrade, da će uskoro biti upućen Evropskoj komisiji na mišljenje, nakon čega se očekuje i usvajanje od strane Vlade. U kontekstu jačanja kapaciteta javne uprave, crnogorska delegacija je navela da je pripremljen Plan zapošljavanja službenika i namještenika, dok je u kontekstu digitalizacije javne uprave, pripremljen Plan elektronskih usluga, uz formiran tim koji će pratiti njegovu realizaciju. Na kraju, crnogorska delegacija je istakla da su aktivnosti na sprovođenju reforme javne uprave značajno intenzivirane, uz kontinuiranu koordinaciju sa Savjetom za reformu javne uprave i Ministarstvom finansija, posebno u kontekstu sprovođenja Programa upravljanja javnim finansijama.

PRAVDA, SLOBODA I BEZBJEDNOST

Poglavlje 23 i poglavlje 24

Pravosuđe

Delegacija EU je pozdravila dobar napredak postignut u ključnim pravosudnim reformama, zasnovan na značajnom radu obavljenom prošle godine, koji je doveo do ocjene Evropske komisije da je Crna Gora ispunila privremena mjerila u okviru poglavlja 23 i 24 i do usvajanja Zajedničkih pozicija EU u junu 2024. kojima su postavljena završna mjerila u ovim poglavljima. Nadalje su pozdravili imenovanje nove, stalne predsjednice Vrhovnog suda kroz transparentan i na zaslugama zasnovan postupak, ohrabrujući Crnu Goru da na isti način osigura pravovremeno popunjavanje svih visokih pravosudnih funkcija. Pohvalili su usvajanje novog strateškog i zakonodavnog okvira u oblasti pravosuđa koji je uspostavljen u skladu s preporukama Evropske komisije i Venecijanske komisije. Izrazili su snažno žaljenje zbog odluke Skupštine iz decembra 2024. godine o prekidu mandata sudiji Ustavnog suda na osnovu starosne granice za penzionisanje, iako je to, kako je istaknuto, prerogativ samog Ustavnog suda prema proceduri utvrđenoj Ustavom. Pozvali su na preispitivanje ove odluke, hitnu obustavu svih daljih koraka zasnovanih na odluci Skupštine i eventualno traženje mišljenja Venecijanske komisije o pravnoj problematiki. Insistirali su i na tome da Crna Gora izmijeni svoj postojeći pravni okvir kako bi uspostavila posebnu regulativu o kriterijumima za penzionisanje sudija i tužilaca, u skladu s evropskim standardima i postojećim preporukama Venecijanske komisije. Naglasili su potrebu za daljim usklađivanjem pravnog okvira, uključujući Ustav, s pravnom tekovinom EU i evropskim standardima kako bi se vratila stabilnost i povjerenje javnosti u pravosudni sistem. Istakli su važnost potpune implementacije Plana racionalizacije pravosudne mreže i Strategije za digitalizaciju pravosuđa, kako bi se unaprijedili ljudski, finansijski i fizički kapaciteti sudstva i državnog tužilaštva. U nastavku su pozdravili aktivnosti koje se preuzimaju na planu utvrđivanja odgovornosti za ratne zločine, posebno ukazujući na značaj odluke o ponovnom otvaranju predmeta ratnih zločina na osnovu dokaza Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove.

Crnogorska strana otvorila je izlaganje s izvještajem o praćenju sprovođenja nove Strategije za reformu pravosuđa i pratećeg akcionog plana. Naime, nakon usvajanja dokumenata u maju, Vlada je u septembru oformila Savjet za praćenje sprovođenja Strategije koji je krajem godine usvojio i prvi polugodišnji izvještaj o sprovođenju Akcionog plana. Istim je zaključeno da je stepen realizacije aktivnosti zadovoljavajući te da se mora pristupiti svim nerealizovanim i djelimično realizovanim aktivnostima u zadatim rokovima. Crnogorska delegacija je izvijestila da je rad na izradi posebnog Zakona o zaradama i drugim pravima u vezi sa vršenjem pravosudne i ustavnosudske funkcije jedan od prioriteta Ministarstva pravde te da se uskoro očekuje završetak rada na nacrtu predmetnog akta. Kada je u pitanju sprovođenje Plana racionalizacije pravosudne mreže, prenijeli su da je formirana Radna grupu za izradu Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudovima, koji će obezbijediti mjere optimizacije u smislu ukidanja malih i neodrživih sudova i formiranja sudskih odjeljenja na područjima opština na kojima su se nalazili ovi sudovi. U odnosu na Strategiju digitalizacije pravosuđa, obavjestili su da je, nakon duže procedure davanja mišljenja EK, pristigli konačni komentari na dokument te da se očekuje usvajanje Strategije s pratećim akcionim planom. Izvijestili su i da će u narednom periodu jedan od prioriteta u radu biti usaglašavanje Zakona o

sudskom savjetu i sudijama i Zakona o državnom tužilaštvu sa izmjenama Ustava i preostalim preporukama Venecijanske komisije. U odnosu na efikasnost funkcionisanja pravosudnih institucija i proces popunjavanja slobodnih tužilačkih i sudijskih mjesta crnogorska delegacija je informisala da su i Sudski savjet i Tužilački savjet tokom godine popunili značajan broj upražnjenih sudijskih i tužilačkih mjesta. Kada su u pitanju postupanje nacionalnih organa u predmetima ratnih zločina, crnogorska strana je sumirala da je u SDT-u trenutno 19 aktivnih predmeta od kojih su dva pred sudom, jedan u fazi istrage i 16 je u fazi izviđaja.

Borba protiv korupcije i organizovanog kriminala

Delegacija EU je naglasila da je usvajanje nove Strategije za borbu protiv korupcije za period 2024–2028. važan iskorak ka usklađivanju sa evropskim i međunarodnim standardima i naglasili da je ključno osigurati punu i efikasnu primjenu unaprijedenog strateškog i pravnog okvira, kako bi se adresirali postojeći izazovi i nastavilo usklađivanje s evropskim standardima. Kada je u pitanju borba protiv korupcije, istaknuto je da je neophodno dodatno unaprijediti rezultate, naročito u slučajevima korupcije na visokom nivou, kroz snažnije sprovođenje postojećeg krivičnog zakonodavstva od strane tužilaštva i sudova, uključujući izricanje efikasnih i odvraćajućih sankcija. Podsjetili su na hitnu potrebu izmjene Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja, kako bi se otklonili postojeći nedostaci, povećala transparentnost i nadzor nad trošenjem sredstava političkih partija te spriječila zloupotreba državnih resursa kroz adekvatne i odvraćajuće sankcije. Pored navedenog, delegacija EU je istakla da je Crna Gora preduzela značajne korake u jačanju borbe protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, posebno kroz usvajanje Strategije za borbu protiv transnacionalnog organizovanog kriminala 2024–2027. i organizovanog kriminala. Prepoznala je proaktivno učešće i djelotvornu saradnju Crne Gore s Europolom, Interpolom i Evropskom multidisciplinarnom platformom protiv prijetnji od kriminala (EMPACT-om), i izrazila interesovanje za saradnju s agencijom Evropske unije za obuku za provođenje zakona (CEPOL). Takođe, pozdravila je proaktivne napore Specijalnog državnog tužilaštva (SDT), povećan angažman ove institucije u finansijskim istragama i izmjene i dopune Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću. Dodatno, Delegacija EU je promijetila posvećenost Crne Gore u borbi protiv trgovine ljudima i krijumčarenja migranata, uključujući potpisivanje relevantnih sporazuma o saradnji i proširenje usluga podrške žrtvama. U nastavku, Delegacija EU je pozvala Crnu Goru da hitno popuni upražnjena radna mjesta u okviru policijskog sektora za borbu protiv kriminala, uz naglasak na značaj zasluga i proceduralnih mjera zaštite od političkog uticaja u procesu imenovanja na pozicije u Upravi policije. Naglasila je i značaj rješavanja preostalih preporuka iz petog kruga evaluacije MONEYVAL-a. Takođe, pozvala je Crnu Goru da poboljša rezultate u pravosnažnim presudama, posebno u oblastima kao što su pranje novca, trgovina ljudima i krijumčarenje cigareta. Na kraju, delegacija EU je pozvala Crnu Goru da revidira svoj Zakon o oružju kako bi se uskladio s pravnom tekovinom EU i međunarodnim standardima.

Crnogorska delegacija informisala je da je u periodu od donošenja Zakona o sprečavanju korupcije izrađeno osam podzakonskih akata koji su početkom godine proslijeđeni na mišljenje Evropskoj komisiji. Nadalje su informisali da je, u cilju potpunog usaglašavanja sa preporukama Vencijanske i Evropske komisije, Ministarstvo pravde formiralo radnu grupu koja je sačinila Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sprečavanju korupcije. Obavjestili su i da je devet novopripremljenih podzakonskih akata u odnosu na usvojeni Zakon o lobiranju stupilo na snagu u novembru 2024. godine. U pogledu izrade Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja, crnogorska strana je informisala da je Skupština donijela Odluku o izmjenama i dopuni Odluke o obrazovanju Odbora za sveobuhvatnu izbornu reformu kojom je određeno da je Odbor dužan da najkasnije do kraja 2025. godine pripremi i podnese Skupštini na usvajanje predloge zakona i drugih akata koji su predmet rada Odbora.

Kada je riječ o borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije na visokom nivou, prenešeno je da je Uprava policije u saradnji sa Specijalnim državnim tužilaštvom pokrenula više istraga slučajeva visoke korupcije koji ukazuju na infiltraciju korupcije i organizovanog kriminala u državne strukture, uključujući visoke državne funkcionere. Među licima koja se terete za koruptivna krivična djela su i osam javnih funkcionera (bivši pomoćnik direktora za Sektor

za borbu protiv organizovanog kriminala i visoke korupcije u Upravi policije, bivši glavni specijalni tužilac, direktorica Agencije za sprečavanje korupcije, sudija Višeg suda u Bijelom Polju, tri bivša ministra Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, kao i bivši državni sekretar u Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja), zatim šest policijskih službenika, kao i tri lica koja pripadaju javnom sektoru. Predstavili su i podatke Višeg suda u Podgorici koji je u 2024. godini u radu imao 17 predmeta više nego u 2023. godini dok je riješio 4,4% manje predmeta nego 2023. Nastavno, delegacija je izvijestila i o rezultatima u odnosu na prateće postupke uspostavljanja privremenih mjera kao i privremenog i trajnog oduzimanja imovine.

Crnogorska delegacija je nadalje informisala da je po prvi put Ministarstvo unutrašnjih poslova u Crnoj Gori preuzelo postupak zapošljavanja policijskih službenika od Uprave za ljudske resurse, kako je predviđeno nedavnim izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjim poslovima. Naime, objavljen je oglas za 815 radnih mjesta policijskih službenika, na koji se prijavilo preko 1.300 mladih pojedinaca. Ova odluka je uslovljena gorućim nedostatkom oko 1.700 policajaca u vrijeme kada se Crna Gora aktivno bori protiv korupcije, organizovanog kriminala i drugih kriminalnih aktivnosti. Takođe, informisala je da je Ministarstvo unutrašnjih poslova dostavilo Savjetu Evrope Pravilnik o novim procedurama zapošljavanja policijskih službenika po navedenom sistemu i istovremeno informisala da će isti važiti samo do 31. decembra tekuće godine. Stoga, zaključila je da je revidirani pristup zapošljavanju vremenski limitiran i postrožen. Na strateškom planu, istakla je da je u toku je izrada nove Nacionalne procjene rizika od pranja novca i finansiranja terorizma 2020-2024 čije se usvajanje očekuje u III kvartalu 2025, a za potrebu izrade ovog dokumenta u radu su i određene analize. Nadalje, Crnogorska delegacija je istakla važnost preporuka MONEYVAL-a, te podsjetila da je Crna Gora uspješno izbjegla sivu listu MONEYVAL-a usvajanjem novog Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma, zajedno s odgovarajućim podzakonskim aktima. Podsjetila je da je u skladu s datim preporukama MONEYVAL-a sa 66. plenarne sjednice iz decembra 2023, Vlada usvojila Akcioni plan za unapređenje djelotvornosti sistema sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma i tehničke usklađenosti s FATF preporukama 2024-2025, te da je do kraja 2024. godine implementirano 98% mjera iz navedenog akta. Takođe, crnogorska delegacija je informisala da se na 70. plenarnoj sjednici MONEYVAL-a koja će se održati u decembru 2025. u Strazburu očekuje predstavljanje izvještaja Crne Gore o implementaciji preporuka iz izvještaja iz 2023. Poseban osvrt je dat na rezultate ostvarene u pogledu finansijskih istraga i oduzimanje imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću, uz naglasak na dobar rezultat Finansijsko-obavještajne jedinice Uprave policije (FOJ). U tom kontekstu, iznijela je statističke podatke koji ukazuju na povećanje otvorenih predmeta u 2024. za 43,07% u odnosu na 2023, a da je najveći broj predmeta otvoren na osnovu prijema sumnjivih transakcija što je direktan rezultat primjene Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma. Referišući se na izradu novog Zakona o oružju, naglasila je da je u januaru 2025. dat na javnu raspravu, te da je cilj izrade ovog novog Zakona da se omogući efikasna kontrola posjedovanja i prometa oružja, u cilju sprečavanja njegove zloupotrebe i poboljšanja bezbjednosti građana Crne Gore. Na interesovanje evropske strane, crnogorska delegacija je informisala da se obuka sudija i tužilaca na temu trgovine ljudima sprovede kontinuirano, svake godine u okviru posebnog programa Centra o borbi protiv trgovine ljudima za sudije i tužioce.

Temeljna prava

Delegacija EU je konstatovala da je opšti okvir za zaštitu osnovnih prava zadovoljavajući i da Crna Gora u velikoj mjeri ispunjava svoje međunarodne obaveze u oblasti ljudskih prava. Naglasili su značajan napredak u izradi novog Zakona o zabrani diskriminacije i ohrabрили Crnu Goru da nastavi s naporima kako bi zakon bio finalizovan i usvojen u što kraćem roku. Pozdravili su reviziju relevantnog krivičnog zakonodavstva u oblasti prava žrtava i procesnih garancija i podstakli na dalji rad u odnosu na njegovo usklađivanje sa evropskim i međunarodnim standardima. Delegacija EU je afirmativnim ocjenila nastavak dobre saradnje sa Evropskim sudom za ljudska prava i podsjetila na važnost dosljednog sprovođenja njegovih presuda. Ipak, ukazali su na nedostatke u pogledu pristupa pravdi i ostvarivanja prava u upravnim i sudskim postupcima, posebno za ranjive grupe. Naglasili su i potrebu da se smanji trajanje postupaka pred Ustavnim sudom te izrazili zabrinutost zbog ograničenog napretka u

sprovođenju preporuka Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja (CPT).

Takođe, istakli su značaj rada Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, ali i pozvali na dalji rad kako bi se obezbijedilo sistemsko praćenje i sprovođenje njegovih preporuka. Nadalje, Delegacija EU je izrazila zabrinutost te naglasili važnost ostvarivanja konkretnog napretka u sprovođenju svih preostalih preporuka. Ukazali su na potrebu unapređenja mehanizama Crne Gore za izvještavanje prema mehanizmima UN-a za ljudska prava i sprovođenje njihovih preporuka. Kada su u pitanju zatvorski kapaciteti, delegacija EU pozdravila je unapređenje zatvorskih kapaciteta, ali su i naglasili da materijalni uslovi u zatvorima i dalje ne ispunjavaju međunarodne standarde. Govoreći o najranjivijim društvenim grupama u Crnoj Gori uključujući Rome i Egipćane, osobe sa invaliditetom i LGBTIQ osobe, delegacija EU je izrazila žaljenje što su i dalje izložene diskriminaciji, govoru mržnje i zločinima iz mržnje, te su podsjetili na potrebu unapređenja zaštite u ovoj oblasti. Ukazali su na važnost daljeg poboljšanja pravnog i institucionalnog okvira za zaštitu prava manjina tepozvali Crnu Goru da ostvari značajan napredak u sprovođenju Strategije za unapređenje položaja Roma i Egipćana, kao i obaveza preuzetih u okviru Poznanjske deklaracije. Istakli su važnost intenziviranja napora u promovisanju rodne ravnopravnosti i unapređenju pravnog okvira u ovoj oblasti tepodsjetili da je rodno zasnovano nasilje i dalje ozbiljan problem. Pozdravili su saradnju Crne Gore sa Savjetom Evrope u cilju intenziviranja borbe protiv vršnjačkog nasilja u školama ali ipodsjetili da, iako usklađeni, i dalje postoje izazovi sa sprovođenjem zakonodavnog i institucionalnog okvira za prava djeteta kao i da nasilje nad djecom ostaje ozbiljan problem. Na kraju su naglasili važnost donošenja novog Zakona o zaštiti ličnih podataka, u skladu sa evropskim i međunarodnim standardima.

Crnogorska delegacija informisala je evropske partnere da su tokom 2024. godine realizovane brojne aktivnosti kako s ciljem unapređenja uslova u zatvorskim jedinicama tako i u smislu obuka zatvorskih službenika s fokusom na prevenciju zlostavljanja. U cilju unapređenja smještajnih kapaciteta, izvršeno je izmještanje ambulanti sektora za zdravstvenu zaštitu iz objekta Istražnog zatvora u Podgorici u novoizgrađeni objekat Uprave za izvršenje krivičnih sankcija (UIKS), čime su ojačani kapaciteti za smještaj pritvorenih lica. Dodatno, crnogrska strana je prezentovala konkretne podatke koji ukazuju na jačanje kadrovskih kapaciteta UIKS-a, a informisala je i o zaključku Vlade o osnivanju i radu specijalne zdravstvene ustanove u okviru kompleksa UIKS-a. U kontekstu zaštite ranjivih grupa, istaknuto je da je u junu 2024. godine usvojena nova Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba u Crnoj Gori za period 2024–2028, zajedno sa Akcionim planom za 2024–2025. godinu. Na normativnom planu, prenijeli su o završnoj fazi izrade Predloga zakona o pravnom prepoznavanju roda na osnovu samoodređenja kao i da je započet rad na izradi Zakona o Zaštitniku/Zaštitnici ljudskih prava i sloboda. U odnosu na prava Roma i Egipćana, u okviru Strategije socijalne inkluzije Roma i Egipćana naglašeno je da je održano drugo zasjedanje Romskog parlamenta, objavljen je priručnik za medijsku i digitalnu pismenost na romskom jeziku te je postavljen prvi sudski tumač za romski jezik u Crnoj Gori. U odnosu na prava osoba s invaliditetom, Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava je, u cilju institucionalnog jačanja, u februaru 2024. osnovalo Direktorat za zaštitu i jednakost lica sa invaliditetom, dok je u aprilu formiran Savjet za prava lica sa invaliditetom, čija je prva konstitutivna sjednica održana u julu 2024. U domenu suzbijanja nasilja u porodici, prenijeli su da je Vlada usvojila Izvještaj o sprovođenju Nacionalnog plana za implementaciju Konvencije Savjeta Evrope o suzbijanju i sprečavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici. U toj oblasti je i usklađen Krivični zakonik sa Istanbulskom konvencijom te su povećana budžetska izdvajanja, razvijena metodologija za praćenje implementacije protokola o postupanju i realizovane kampanje podizanja svijesti i obuke stručnog kadra. Prenijeli su i da je Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici dostavljen na mišljenje Evropskoj komisiji. U oblasti zaštite ličnih podataka, delegacija je informisala da je Zakon o zaštiti podataka o ličnosti prošao javnu raspravu i da se ulažu dodatni naponi u cilju finalizacije zakona u skladu sa standardima kvaliteta. U smislu finansiranja projekata u oblasti posebno ranjivih lica, prenijeli su da je u 2025. godini realizovan niz konkursa na osnovu kojih su raspodjeljena značajna sredstva u oblasti zaštite i promocije ljudskih prava i sloboda LGBT osoba, Roma i Egipćana, zaštite od nasilja u porodici i dr.

Sloboda izražavanja i sloboda medija

Delegacija EU je podsjetila je da je sloboda izražavanja temeljna vrijednost EU i ključni segment procesa pristupanja Crne Gore. Naglasili su da nadležni organi moraju obezbijediti nesmetano ostvarivanje ove slobode, kao i okruženje koje podstiče istraživačko novinarstvo i medijske slobode. Pozdravili su dobar napredak ostvaren tokom 2024. godine i usvajanje seta medijskih zakona. Ohrabрили su Crnu Goru da nastavi sa efikasnom zaštitom novinara kroz pravovremeno i djelotvorno sprovođenje zakona, te obezbijedi institucionalnu podršku protiv svih oblika nasilja. Podsjetili su na značaj davanja prioriteta efikasnim istragama i sudskom procesuiranju neriješenih slučajeva napada na novinare. Naglasili su potrebu za primjenom nulte tolerancije prema bilo kakvom pritisku ili uznemiravanju novinara, uključujući i one od strane javnih zvaničnika. Posebno su istakli važnost obezbjeđivanja zaštitnih mehanizama od bilo kakvog neprimjerenog uticaja na uređivačku, institucionalnu ili finansijsku nezavisnost Javnog servisa RTCG. Nadalje, podsjetili su da RTCG mora u potpunosti poštovati zakon i pridržavati se najviših standarda profesionalnog integriteta i odgovornosti. Delegacija EU je izrazila zabrinutost zbog pravnih sporova u vezi sa rukovodstvom RTCG i pozvala nadležne nacionalne institucije da djelotvorno riješe sve moguće slučajeve nezakonitog postupanja u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom, kao i relevantnim međunarodnim i evropskim standardima.

Crnogorska delegacija je informisala da je Vrhovni državni tužilac u martu 2024. godine donio Uputstvo za postupanje državnih tužilaštava u slučajevima prijetnji i nasilja nad novinarima, ubistava novinara i napada na imovinu medija čiji je cilj uniformisanje postupanja u ovim predmetima. Predstavili su statističke podatke Vrhovnog državnog tužilaštva povodom predmeta formiranih za prijetnje i nasilje nad novinarima te napada na imovinu medija koji ukazuju na prokativan rad nadležnih organa. Referišući se na postupak koji se vodi prema predstavnicima Savjeta RTCG, crnogorska strana se saglasila s navodima o obaveznom postupanju u skladu sa zakonskim normama i odlukama pravosudnih organa.

Ostala pitanja iz poglavlja 24

Delegacija EU je ohrabрила Crnu Goru da poboljša međunarodnu pravosudnu saradnju s Eurojust-om i Kancelarijom Evropskog javnog tužioca (EPPO). Takođe, pozvala je Crnu Goru da dalje unaprijedi brzinu i efikasnost međunarodne pravosudne saradnje povećanjem upotrebe instrumenata pravosudne saradnje, kao što su zajednički istražni timovi i direktna saradnja između sudova. U nastavku, Delegacija EU je pozvala Crnu Goru da razvija međunarodnu saradnju u vezi sa readmisijom, uspostavi moderan sistem prikupljanja podataka za skrining migranata i izbjeglica i unaprijedi koordinirani pristup svih aktera odgovornih za upravljanje mješovitim migracionim tokovima. Naposljetku, delegacija EU je iskazala zabrinutost zbog nedavne odluke Crne Gore da omogući bezvizni režim za još dvije zemlje, što je u suprotnosti s obavezama preuzetim Reformskom agendom. Stoga, poseban akcenat je stavljen na nužnost da Crna Gora dalje uskladi svoju viznu politiku sa listom zemalja EU za koje je potrebna viza, u skladu sa obavezama preuzetim u Reformskoj agendi, počevši od zemalja koje predstavljaju rizik od iregularne migracije ili bezbjednosti za EU.

Crnogorska delegacija je informisala da je Vlada usvojila Izvještaj o realizaciji Strategije o migracijama i reintegraciji povratnika u Crnu Goru, za period 2021-2025, za 2023. čiji je stepen realizacije 50%. U odnosu na readmisiju, informisala je o sastanku Regionalne radne grupe stručnjaka za readmisiju iz juna 2024. prilikom kojeg su predstavnici Crne Gore, Bangladeša, Nepala i Pakistana razgovarali o institucionalizaciji saradnje u oblasti radne migracije i readmisije ilegalnih migranata, s krajnjim ciljem potpisivanja sporazuma o readmisiji. U oblasti vizne politike, iako ona nije u potpunosti usklađena s politikom EU, naglašeno je da ostaje težnja njenom postepenom usklađivanju s EU, o čemu svjedoči podatak da je broj privremenih odluka o oslobođenju od sezonskih viza smanjen u odnosu na 2023. za jednu zemlju (Uzbekistan). S tim u vezi, naglašeno je da se kroz niz strateških i operativnih aktivnosti, nastoji pronaći optimalan balans između ispunjavanja obaveza u procesu evropskih integracija i potrebe za minimiziranjem potencijalnih ekonomskih posljedica koje bi uklanjanje određenih zemalja sa liste bezviznog režima moglo imati, posebno na sektor turizma i priliv stranih investicija. Kao dokaz posvećenosti ovom procesu, predstavljen je rad na izmjenama Zakona o strancima koji će omogućiti postepeno,

strukturirano i održivo usklađivanje vizne politike Crne Gore sa EU standardima, uz istovremenu zaštitu ključnih ekonomskih interesa zemlje.

PODOBOR ZA EKONOMSKA I FINANSIJSKA PITANJA I STATISTIKU

Delegacija EU je naglasila da je ekonomski rast Crne Gore u 2023. i u prvoj polovini 2024. bio veliki prvenstveno zahvaljujući turizmu i oporavku državnih investicija, što je bilo podstaknuto rastućim raspoloživim dohotkom domaćinstava i velikim prilivom stanovnika iz trećih zemalja (državljeni Rusije, Ukrajine i Turske). Stopa rasta je usporila sa 6% BDP-a u 2023. na 3,4% BDP-a u prvom polugodištu 2024, ali se novi rast očekuje u 2025, podstaknut privatnom potrošnjom, naročito nakon uvođenja mjera iz Programa Evropa sad 2 i iz javnih institucija, u prvom redu izgradnje druge dionice autoputa Bar-Boljare i rekonstrukcije željezničke infrastrukture. Zapazili su da je u prvom polugodištu 2024. deficit tekućeg računa porastao na 26,7% BDP-a sa 18,7% BDP-a u istom periodu prošle godine. Predviđeno povećanje privatne potrošnje i investicija vjerovatno će rezultirati daljim povećanjem trgovinskog deficita, s obzirom na visoku zavisnost CG od izvoza. Stopa nezaposlenosti opada na 11,5% u drugom polugodištu 2024 u odnosu na 12,9% koja je bila godinu dana ranije. Ipak, nezaposlenost ostaje zabrinjavajuća s obzirom na trajne regionalne disparitete i strukturni karakter (veoma visok udio dugoročne nezaposlenosti i nezaposlenosti mladih, jaz među polovima). Delegacija EU ohrabruje CG da pokaže veoma snažnu posvećenost na nivou političke i javne implementacije Plana rasta i Reformske agende koji su dogovoreni sa Evropskom komisijom krajem oktobra. Naglašeno je i da su, između ostalih reformi, potrebna značajna poboljšanja u upravljanju javnim finansijama, planiranju investicija i poslovnom okruženju da bi Crna Gora zaista imala efekte od implementacije Reformske agende.

Iz domena **statistike** EU delegacija pozdravlja objavljivanje rezultata popisa stanovništva i poziva CG da napravi značajni iskorak u usklađivanju sa Evropskim sistemom računa (ESA) 2010 i otpočne sa redovnom proizvodnjom statističkih podataka i razmjeni sa Eurostatom. EK poziva CG da ojača ljudske i finansijske resurse Uprave za statistiku (MONSTAT). Delegacija pozdravlja sprovođenje popisa poljoprivrede i podstiče da se rezultati objave tokom 2025. u skladu sa planovima. Crnogorska delegacija se saglasila sa komentarima i sugestijama EK.

Iz domena **finansijskog nadzora** naglašavaju potrebu da CG dalje operacionalizuje funkciju centralizovane budžetske inspekcije u Ministarstvu finansija, kao i da je važno proširenje primjene upravljačke odgovornosti u javnoj upravi, uz povremeno delegiranje odgovornosti u oblasti finansijskog upravljanja i unutrašnje kontrole. Pozivaju crnogorski parlament da imenuje predsjednika Državne revizorske institucije i pozivaju CG da dalje uskladi svoje zakonodavstvo sa pravnom tekovinom EU o zaštiti finansijskih interesa EU i to izmjenom Krivičnog zakonika i daljim jačanjem koordinacionih kapaciteta Nacionalne službe za koordinaciju borbe protiv prevara. U tom kontekstu, preporuka za CG je da usvoji novu nacionalnu Strategiju za borbu protiv prevara za 2025-2028.

Crnogorska delegacija se zahvalila na komentarima i preporukama EK koji će sigurno pomoći u planiranju budućih aktivnosti. U decembru 2024. Vlada je donijela Srednjoročnu strategiju pri upravljanju javnim dugom za period 2025-2027. čiji je osnovni cilj kreiranje stabilnog i održivog srednjoročnog okvira za obezbjeđivanje nedostajućih sredstava za potrebe finansiranja budžeta. Jedan od glavnih ciljeva strategije je produžavanje roka dospijeca duga i ravnomjerno raspoređivanje obaveza otplate kako bi se smanjio pritisak na budžet. Prioritet je i korišćenje dugoročnih instrumenata uz fiksne kamatne stope kako bi se smanjila izloženost tržišnoj nestabilnosti. U toku posljednjeg kvartala 2024. Ministarstvo finansija je radilo na ispitivanju tržišta, sagledavanju pravnih pretpostavki, kao i pripremanju dokumentacije vezano za emisiju obveznica za stanovništvo. Cilj je povećati učešće domaćih državnih obveznica u ukupnom portfoliju duga i stvoriti povoljnije uslove zaduživanja na domaćem tržištu samim tim uticati na razvoj domaćeg tržišta kapitala. Prema preliminarnim podacima javni dug CG je na kraju 2024. iznosio 61,67% BDP-a, dok je neto javni dug iznosio 56,51%. Pridruživanje EU predstavlja ključni strateški cilj CG, pri čemu je fiskalna održivost jedan od ključnih preduslova za uspješnu integraciju. Najnoviji podaci pokazuju da je deficit za prethodnu godinu 3,1% BDP-a ali je važno naglasiti da je taj deficit i dalje u okviru plana Vlade. Iz DRI su saopštili da je 14. februara skupštinski Odbor za ekonomiju i budžet objavio javni poziv za imenovanje članova

Savjeta i predsjednika Senata te da će skupštinski odbor nakon intervjua predložiti kandidate i donijeti konačnu odluku prije 28. marta kada se stižu uslovi za penzionisanje predsjedavajućeg Senatom.

Na temu Programa ekonomskih reformi, EK je podvukla koji su to zajednički zaključci ekonomskog i finansijskog dijaloga između EU i zemalja Zapadnog Balkana, Turske, Gruzije, Moldavije i Ukrajine, koji su usvojeni u maju 2024, uključujući smjernice politika za CG i pozvali Vladu CG da intenzivira napore za blagovremenu implementaciju godišnjih usaglašenih smjernica. Crnogorska delegacija se zahvalila na ovim preporukama.

PODOBOR ZA UNUTRAŠNJE TRŽIŠTE I KONKURENCIJU

Delegacija EU je priznala napredak Crne Gore u usklađivanju sa pravnom tekovinom EU u oblasti javnih nabavki, ističući da je ostvaren visok nivo usklađenosti sa ključnim zakonodavnim aktima EU. Istovremeno, je podsjetila da se očekuje da svi postupci javnih nabavki u Crnoj Gori, uključujući i one koji su predmet međuvladinih sporazuma, budu u potpunosti usklađeni sa pravilima EU i sprovedeni u skladu sa najboljim praksama EU. Poseban akcenat stavljen je na važnost okvira za borbu protiv korupcije u oblasti javnih nabavki, kao i na potrebu za uspostavljanjem jasne evidencije o sprječavanju i suzbijanju korupcije. Naglasili su da su ovo važni elementi završnih mjerila i da će biti potrebni dodatni naponi sa strane Crne Gore kako bi se u potpunosti ispunili ovi zahtjevi.

Crnogorska delegacija se zahvalila na prepoznavanju značajnih napora koje je Crna Gora uložila u usklađivanje sistema javnih nabavki sa standardima Evropske unije. Delegacija je podsjetila da je početkom godine podnijela Nacrt Izvještaja o ispunjenju obaveza u pregovaračkom Poglavlju 5, zajedno sa Tabelom usklađenosti za Zakon o javnim nabavkama, te izrazila uvjerenje da je Crna Gora spremna za zatvaranje ovog pregovaračkog poglavlja sredinom 2025. godine. Nadalje je posebno istaknuta posvećenost borbi protiv korupcije, kroz uvođenje mehanizma monitoringa jednostavnih nabavki, jačanje inspeksijskog nadzora, kao i implementaciju sistema "red flags" koji omogućava pravovremeno prepoznavanje potencijalnih nepravilnosti.

U oblasti **konkurencije**, delegacija EU je istakla da su prepoznati naponi koje CG preduzima u okviru poglavlja 8, te, imajući u vidu ambiciozan plan kada je u pitanju dovršetak pregovora, ohrabrila Crnu Goru da uloži dodatne napore kako bi ispunila sve obaveze koje su uslov za privremeno zatvaranje ovog poglavlja. Takođe, pozdravljeno je usvajanje Akcionog plana za ispunjenje završnih mjerila, koji treba da doprinese ispunjenju planiranih aktivnosti, a koje se naslanjaju na obaveze koje Crna Gora ima u ovom poglavlju. U tom kontekstu, delegacija EU je ohrabrila CG da onsaži dinamiku ispunjenja aktivnosti ovim dokumentom i prije definisanih rokova, a sve u cilju sticanja uslova za privremeno zatvaranje ovog poglavlja u skladu sa vremenskim okvirom dogovorenim sa EK. Obzirom na to da je privremeno zatvaranje poglavlja planirano za II kvartal 2026, EK je urgirala da se zakonodavstvo usvoji i prije tog roka. U tom dijelu, istaknuto je da je potrebno dovršiti usklađivanje sa Direktivom 2019/1, kojom su utvrđene sve neophodne procedure za sprovođenje zakonodavstva, a koja takođe predviđa i finansijsku i institucionalnu nezavisnost Agencije za zaštitu konkurencije (AZK). Kada je u pitanju rad AZK, delegacija EU je istakla njenu primarnu nadležnost u ovom poglavlju, ali i potrebu aktivnog uključivanja ostalih institucija, kao i Vlade i Skupštine. U odnosu na slučajeve državne pomoći, odnosno četvrto završno mjerilo, ukazano je da EK prati sve odluke Agencije, kao i dalje aktivnosti koje se preduzimaju u slučaju nezakonito dodijeljene državne pomoći. Na toj liniji, delegacija EU je podsjetila na mehanizam redovnog i detaljnog informisanja o svim koracima koji vode ka zaključenju ovih slučajeva, kako bi mogla da izvrši procjenu ispunjenosti završnog mjerila. Takođe, delegacija EU je pozvala CG da u pisanoj formi dostavi detaljne informacije o odlukama Agencije, kako za slučajeve državne pomoći, tako i za odluke koje se odnose na sprovođenje zakonodavstva u oblasti konkurencije.

Crnogorska delegacija je u dijelu zakonodavnog okvira informisala da je u toku javna rasprava za Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona zaštiti konkurencije, koji će biti usklađen sa Direktivom 2019/1. Dodatno, predloženo je da je planirano da se Predlog zakona dostavi EK na mišljenje do kraja juna 2025, te da svi podzakonski akti budu usvojeni i prije rokova utvrđenih Akcionom planom. Na liniji navedenog, crnogorska delegacija je pojasnila da će ovim zakonom, kao i Zakonom o naknadi štete zbog povrede pravila konkurencije na tržištu biti stvoreni uslovi za finansijsku i institucionalnu nezavisnost AZK. Pored toga, istaknuto je da će biti uloženi dodatni naponi da se sve obaveze u dijelu zakonodavnog okvira završe do kraja tekuće godine. Kada je riječ o

Zakonu o kontroli državne pomoći, crnogorska delegacija je podsjetila da je zakon u fazi usaglašavanja sa EK, te da će se nakon adobijanja zelenog svijetla pristupiti njegovom usvajanju. Kada je riječ o administrativnim kapacitetima, ukazano je da su kapaciteti Agencije za zaštitu konkurencije osnaženi ne samo kroz nova zapošljavanja, već i kroz obuke za sprovođenje zakonodavstva u oblasti konkurencije i državne pomoći. Takođe, posebno je istaknuto da je zabilježen napredak u radu sudova, koji su od početka godine donijeli četiri presude kojima se potvrđuju odluke AZK. U odnosu na bilans rezultata, ukazano je da je u oblasti konkurencije broj slučajeva koji se odnose na koncentracije, zabranjene sporazume i zloupotrebu dominantnog položaja na zavidnom nivou, dok su u dijelu državne pomoći u toku postupci koji zahvataju četvrto završno mjerilo.

U oblasti **zaštite potrošača i zdravlja, delegacija EU** je pozvala Crnu Goru da završi usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa pravnom tekovinom EU, i ojača ulogu Savjeta za zaštitu potrošača i mehanizama vanparničnog rješavanja sporova. Ukazano je da je potrebno implementirati preporuke EU iz izveštaja peer-review, posebno u pogledu administrativnih kapaciteta.

Crnogorska delegacija je ukazala na značajan napredak koji je postignut u usklađivanju zakonodavstva sa pravnom tekovinom EU u oblasti zaštite potrošača. Takođe je naglašeno da se nastavlja rad na jačanju uloge i efikasnosti Savjeta za zaštitu potrošača i razvoja vansudskog rješavanja sporova uz dodatno unaprjeđenje administrativnih kapaciteta. U pripremi je Nacrt zakona o zaštiti potrošača, koji će biti potpuno usklađen sa EU direktivama i usvojen do kraja godine. Planirana je i revizija Zakona o potrošačkim kreditima, dok će Nacrt zakona o opštoj bezbjednosti proizvoda proći javnu raspravu krajem godine, a usvajanje se očekuje do kraja 2025. godine. Takođe, ada su u pitanju administrativni kapaciteti i inspekcijski nadzor, predstavljena je nova organizaciona struktura i način funkcionisanja Tržišne inspekcije, koja je sada dio Ministarstva ekonomskog razvoja, i koja broji 47 inspektora nadležnih za oblast zaštite potrošača.

PODOBOR ZA TRGOVINU, INDUSTRIJU, CARINE I POREZE

U oblasti slobode **kretanja roba, delegacija EU** je ohrabrila Crnu Goru da nastavi sa usaglašavanjem zakonodavstva sa pravnom tekovinom EU, naročito u oblasti lijekova, motornih vozila i tržišnog nadzora. Evropska strana je ukazala na potrebu obezbjeđivanja adekvatnih ljudskih i finansijskih resursa za organe tržišnog nadzora, kao i institucija infrastrukture kvaliteta, dok su u oblasti upravljanja hemikalijama istakli da Crna Gora treba da osigura sprovođenje zakonodavstva u oblasti hemikalija koje je već usklađeno sa zakonodavnim okvirom EU. Evropska strana je pozvala Crnu Goru da preduzme sve mjere kako bi Institut za standardizaciju Crne Gore (ISME) postao punopravni član Evropskog komiteta za standardizaciju (CEN) i Evropskog komiteta za elektrotehničku standardizaciju (CENELEC). Takođe, istakli su da je potrebno dodatno ojačati nacionalni sistem farmaceutskog nadzora i implementaciju EU dobre proizvođačke prakse (GMP) za farmaceutske proizvode.

Kada je u pitanju zakonodavni okvir, **crnogorska delegacija** je informisala da se očekuje da novi Zakon o lijekovima bude na javnoj raspravi tokom marta mjeseca, dok je za Nacrt zakona o motornim vozilima javna rasprava u toku. Očekuje se da oba zakona budu dostavljena EK početkom maja o.g. U vezi Predloga zakona o nadzoru proizvoda na tržištu, u toku je priprema tabela usklađenosti u skladu sa komentarima EK. Kada je riječ o jačanju institucionalnog okvira i administrativnih kapaciteta, crnogorska delegacija je informisala da su Zakonom o budžetu Crne Gore za 2025. godinu, Institutu za standardizaciju Crne Gore i Akreditacionom tijelu Crne Gore opredijeljena veća finansijska sredstva koja bi trebalo da doprinesu i novim zapošljavanjima. Što se tiče drugih institucija nadležnih za poslove u oblastima koje pripadaju ovom Poglavlju, a u vezi četvrtog završnog mjerila, u toku je priprema analize administrativnih kapaciteta. U oblasti upravljanja hemikalijama, crnogorska delegacija je istakla da se kontinuirano radi na usklađivanju nacionalnog zakonodavstva sa svim izmjenama na nivou EU. Napominje se da je u toku nadogradnja softverskog sistema za automatsku registraciju hemikalija. Takođe, kontinuirano se mijenjaju podzakonski akti koji se odnose na listu biocidnih proizvoda. Vezano za dobru proizvođačku praksu za farmaceutske proizvode, crnogorska delegacija je informisala da se sve smjernice i neophodna dokumentacija nalaze na sajtu Instituta za lijekove i medicinska sredstva Crne Gore.

U oblasti **poreza, Delegacija EU** je pozvala Crnu Goru da ukloni neusklađene poreske izuzetke, uključujući one za gorivo za plovila za razonodu, takođe, da uvede markiranje goriva radi sprječavanja zloupotreba. Istaknuta je potreba jačanja administrativnih kapaciteta Poreske uprave kroz pružanje obuka, naročito u oblasti borbe protiv

korupcije i procjene rizika. Ukazano je da Crna Gora treba da unaprijedi IT sistem za poresku saradnju uključujući EMCS (kontrola akciza) i VIES (razmjena podataka o PDV-u). Takođe, OECD je izrazio zabrinutost zbog slabog napretka u automatskoj razmjeni podataka, što bi moglo ugroziti zatvaranje pregovora u ovoj oblasti.

Crnogorska delegacija je, na prethodno održanom bilateralnom sastanku s DG TAXUD, izrazila zahvalnost Evropskoj komisiji i nakon razmatranja daljih aktivnosti, najavila intenzivniju saradnju kako bi riješili sva otvorena pitanja. Ukazano je na postignuti napredak u uklanjanju indirektnih poreskih izuzetaka koji nisu usklađeni s pravnom tekovinom EU, uključujući one koji se odnose na gorivo za plovila za razonodu, kao i uvođenje markera za gorivo kojima će se izbjeći zloupotreba goriva koja se oporezuju po sniženoj stopi. Naglašena je posvećenost kada je u pitanju povećanje administrativnih kapaciteta Poreske uprave kako bi se obezbijedila efikasnost u operacijama, uz pružanje obuka kada je u pitanju poreska inspekcija i procjena rizika, kao i borba protiv korupcije, te da se, u ovom trenutku, radi na zapošljavanju novog stručnog kadra, i da su u toku oglasi za prijem novih izvršilaca. Nastavljeno je sa jačanjem infrastrukture neophodne za primjenu IT sistema poput EMCS-a i VIES-a, kao i dalje unaprijeđenje IT sistema za poresku saradnju i razmjenu informacija u oblasti direktnog oporezivanja. Ukazano je da iako postoje izazovi, Crna Gora je posvećena ispunjavanju svojih obaveza u vezi sa razmjenom poreskih informacija, i očekuje se da će uskoro postići napredak u ovom ključnom području, što će omogućiti zatvaranje pregovora o ovom poglavlju.

U oblasti **trgovine**, **delegacija EU** pozdravila vrlo pozitivan rezultat Crne Gore u primjeni obaveza u okviru Svjetske trgovinske organizacije (STO), obaveza po Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju, kao i njenu konstruktivnu ulogu u STO. Evropska strana ohrabrila Crnu Goru da nastavi sa jačanjem trgovinskih i investicionih odnosa sa EU i svoje aktivne uloge u primjeni CEFTA sporazuma i AP za Zajedničko regionalno tržište. Pozvala je, takođe, Crnu Goru da uvede skrining mehanizam za strane direktne investicije (FDI) u skladu s okvirom EU.

Crnogorska delegacija se zahvalila na ohrabrujućim porukama EK, kao i što je prepoznata njena aktivna uloga u STO članstvu kao i usklađivanje s izjavama kad je riječ o multilateralnim pregovorima, naročito u inicijativama kao što je e-commerce. Ponovila je da je Crna Gora posvećena da aktivno doprinosi CEFTA okviru, što je dio njenog strateškog pristupa u cilj integrisanja u jedinstveno tržište EU. U odnosu na uspostavljanje FDI skrining mehanizma, kao dio šire strategije da se održi nacionalna sigurnost i ekonomska stabilnost, formirana je radna grupa koja radi na ovom mehanizmu, a u prvom kvartalu će biti usvojena i informacija o njegovom daljem razvoju.

U oblasti **carina**, **delegacija EU** pozdravila napore i pozitivne pomake Crne Gore za pristupanje zemlje Konvenciji o zajedničkom tranzitnom postupku i početak primjene NCTS na nacionalnom nivou. Primjena ovog sistema je uspješna, što je konstatovano na premonitoring misiji (održana u januaru 2025). Istakla je važnost kontinuiranog strateškog i zakonodavnog usklađivanja, te skrenula pažnju da je, u cilju zatvaranja poglavlja, potrebno sačuvati osoblje u IT službama. EK ponovila zahtjev da Crna Gora, kad budu spremne, podijeli novu Poslovnu strategiju Uprave carina i IT Strategiju Uprave carina. Delegacija je ponovila napredak u borbi protiv šverca cigareta i sprječavanje krijumčarenja kroz slobodne zone. Ukazala je da se sprovodi veliki broj aktivnosti, te da će Crna Gora biti u mogućnosti da uvede sistem praćenja i nadzora u slobodnim zonama primjenom track&trace sistema za cigarete.

Crnogorska delegacija je ukazala da se trenutno radi na usklađivanju sa novitetima iz novih regulativa EU, u skladu sa Carinskim zakonom, kao i da je novim Programom pristupanja predviđeno da se predloži zakona o ratifikaciji konvencija za pristup zajedničkom tranzitu usvoje u II kvartalu 2025, odnosno da se očekuje da će tokom 2025, Crna Gora pristupiti zajedničkom tranzitu. Crnogorska delegacija istakla da svjesna izazova da se bez poslovnih i IT stručnih kadrova ne mogu implementirati svi carinski sistemi, ali i informisala da u posljednje tri godine nije bilo odliva IT kadrova iz Uprave carina. Dodatno, u toku su nacionalne procedure za zapošljavanje novih službenika i to: tri za carinski informacijski sistem i dva za NCTS (ukupno 27 pozicija predviđeno Kadrovskim planom UC za 2024. za potrebe carinskih službi na cijeloj teritoriji). Informisala je da su pripremljene dvije tehničke specifikacije kontrolnog uvoznog i automatizovanog izvoznog sistema i jednu za kontrolu kretanja akcizne robe (finansiranje iz IPA fondova), kao i da su IT Strategijom definisani prioriteti za razvoj i ostalih IT sistema predviđena

sredstva za finansiranje budžetom Crne Gore, a budžetom je, u značajnom iznosu, planirano i održavanje IT sistema. Crna Gora nastavlja aktivnosti na sprječavanju nedozvoljene trgovine duvanskih proizvoda te da vrši stalni monitoring i kontrole, a naročito u slobodnoj zoni Luka Bar. Informisla je da se priprema Zakon o slobodnim zonama u cilju jačanje kontrole i nadzora. U dijelu track&trace sistema, očekuje se da će se testna faza ovog sistema imati do kraja 2025.

PODODBOR ZA SAOBRAĆAJ, ŽIVOTNU SREDINU, ENERGETIKU I REGIONALNI RAZVOJ

U oblasti **saobraćaja i trans-evropskih mreža, delegacija EU** je pozdravila usvajanje nove Strategije poboljšanja bezbjednosti u drumskom saobraćaju za period od 2024. do 2030. godine i naglasila važnost njene pune implementacije i adekvatnog monitoringa. Istaknuta je važnost ažuriranja Strategije razvoja saobraćaja i njeno usklađivanje sa Strategijom za održivu i pametnu mobilnost za Zapadni Balkan. Ukazano je na značaj daljeg usklađivanja zakonodavnog okvira sa EU standardima, pri čemu je posebno istaknuto pitanje Zakona o željeznici, za koji je Evropska komisija dostavila komentare u decembru prethodne godine. Delegacija EU se interesovala za status daljeg usvajanja ovog Zakona, naglašavajući da će njegovo stupanje na snagu omogućiti ispunjenje dva završna mjerila u okviru pregovaračkog poglavlja 14. Pored toga, stavljen je akcenat na potrebu kontinuiranog razvoja strateškog Inteligentnog Transportnog Sistema (ITS) za oblast željezničkih i pomorskih mreža, u skladu sa evropskim politikama u sektoru transporta. Naglašena je potreba za održavanjem redovnih sastanaka i kontinuiranom komunikacijom između relevantnih strana u vezi sa pripremom i izgradnjom narednih dionica autoputa Bar - Boljare, uz napomenu da svi dalji radovi moraju biti održivi sa aspekta finansija ali i zaštite životne sredine.

Crnogorska delegacija se zahvalila na dostavljenim komentarima u vezi sa Nacrtom zakona o željeznici i informisala da su predložene sugestije uzete u obzir te da je nacrt trenutno u fazi daljeg usklađivanja sa nadležnim institucijama. Takođe, naglašeno je da je ITS sistem za željezničku infrastrukturu sastavni dio Reformske agende Crne Gore i da je planirano da bude implementiran do 2027. godine. Predstavljene su i aktivnosti na pripremi strategija za inteligentni transportni sistem, kroz koje će oblast pomorstva biti tretirana kroz projekat Svjetske banke, a drumski i željeznički sektor sredstvima iz Novog plana rasta. U tom kontekstu, u fazi pripreme je Nacrt zakona o bezbjednosti i interoperabilnosti u željezničkom saobraćaju. Nadalje, ukazano je da je u toku rad na izradi dokumentacije za modernizaciju željezničke infrastrukture, kao i finalizacija Zakona o radnom vremenu i pauzama mobilnih radnika i uređajima za evidentiranje u drumskom prevozu.

Kad je riječ o **energetici, delegacija EU** je pozdravila podnošenje nacrta Nacionalnog energetskeg i klimatskog plana (NECP) Sekretarijatu Energetske zajednice u decembru 2024. godine, te pozvala je Crnu Goru da što prije usvoji NECP. Istaknuto je da bi Crna Gora naročito trebalo da usvoji ciljeve u pogledu energetske efikasnosti, obnovljive energije i smanjenja emisije gasova staklene bašte, kao i da definiše mjere za postepeno stavljanje Termoelektrane Pljevlja van pogona. Prepoznala je značajne napore i rad koji su uloženi u povezivanje domaćeg energetskeg tržišta sa EU, posebno kroz izradu novog Zakona o energetici. Crna Gora je ohrabrena se uskladi sa paketom mjera za integraciju tržišta električne energije i da nastavi aktivnosti vezane za prekogranične interkonekcije sa susjednim zemljama. Delegacija EU je pozvala Crnu Goru da usvoji Zakon o obnovljivim izvorima energije, strategiju obnove zgrada i nastavi sa podsticanjem mjera energetske efikasnosti.

Crnogorska delegacija je informisala da je u avgustu 2024. donesen Zakon o korišćenju energije iz obnovljivih izvora. U odnosu na paket integracije električne energije, upoznala je da se izrađeni predlog Zakona o energetici nalazi u skupštinskoj proceduri, te da se očekuje njegovo skoro usvajanje. Najavila je da će transpozicija navedenog paketa u domaće zakonodavstvo će biti izvršena i kroz donošenje Zakona o prekograničnoj razmjeni električne energije i prirodnog gasa, koji je u finalnoj fazi izrade i čije donošenje se očekuje u narednih nekoliko mjeseci. U odnosu na formiranje naftnih rezervi i sigurnost snadbijevanja, istakla da je Skupština u decembru 2024. donijela Zakon o sigurnosti snadbijevanja naftnim derivatima, kao i da su doneseni neophodni podzakonski akti. Takođe, upoznala je da se naknada potrebna za formiranje strateških rezervi naplaćuje, a vrši se i rekonstrukcija kapaciteta potrebnih za čuvanje obaveznih rezervi, uz očekivanje da će potrebne rezerve biti

formiranje do kraja 2025. godine. U odnosu na podsticanje mjera energetske efikasnosti, crnogorska delegacija je informisala da se nastavlja sprovođenje niza programa, naglasivši program unapređenja energetske efikasnosti u domaćinstvima u vrijednosti od preko 8,5 miliona eura, kao i programe namijenjene unaprjeđenju energetske efikasnosti u sektoru turizma.

U dijelu regionalne politike, **delegacija EU** ukazala na važnost donošenja Akcionog plana za poglavlje 22, pozdravljajući ovom prilikom aktivnosti Pregovaračke radne grupe za poglavlje 22. Ponovljen već poznat stav EK o važnosti jačanja administrativnih kapaciteta za pripremu projekata i njihovu implementaciju. Naglašeno da Crna Gora mora osigurati nesmetanu implementaciju IPA III sektorskih operativnih programa, koji predstavljaju priliku za jačanje neophodnih struktura za buduće upravljanje Evropskim strukturnim i investicionim fondovima. U dijelu jačanja IPA strukture naglašena je i potreba za popunjavanjem upražnjenih radnih mjesta i povećanjem broja zaposlenin za sprovođenje EU fondova, u skladu s planovima zapošljavanja u kontekstu sektorske budžetske podrške za reformu javne uprave. Istakli da je lokalni nivo mjesto gdje se ostvaruje direktna demokratija, kao i gdje se pružaju usluge i odvija društveno-ekonomski razvoj, pa je jačanje kapaciteta lokalnih samouprava za planiranje i sprovođenje projekata EU od izuzetne važnosti u susret članstvu. Takođe, EU ukazala na značaj poštovanja rokova definisanih Reformskom agendom, zarad korištenja punog kapaciteta Plana rasta i napredovanja u pregovaračkom procesu.

Crnogorska delegacija je ukazala da je rad na Akcionom plan za poglavlje 22 priveden kraju, kao i da se dostavljanje drugog nacrtu Evropskoj komisiji očekuje do kraja februara 2025. godine. S tim u vezi, naglašeno da je rad proizvod dobre koordinacije svih ključnih institucija uključenih u sistema upravljanja evropskim fondovima, kao i njegove pripreme za korišćenje kohezionih i strukturnih fondova danom pristupanja. Kada je u pitanju sprovođenje IPA operativnih programa, naglašeno je da naša strana intenzivno radi na otklanjanju uočenih nedostataka u revizorskom izvještaju EK u okviru akreditacije indirektnog upravljanja, te da očekujemo što skorije dostavljanje finansijskih sporazuma za navedene programe.

Dodatno, crnogorska delegacija informisala da implementacija aktivnosti iz Reformske agende ide planiranom dinamikom, o čemu će izvijestiti u svom prvom izvještaju sredinom marta 2025.

Kada je riječ o **poglavlju 27 – Životna sredina i klimatske promjene**, **delegacija EU** je pozdravila određeni napredak koji je Crna Gora ostvarila u oblasti životne sredine, posebno kroz usvajanje ključnog Zakona o upravljanju otpadom, ali je naglasila potrebu da Crna Gora pojača napore kako bi ispunila završna mjerila u poglavlju 27. Izrazila je zabrinutost zbog i dalje izazovne situacije u sektoru upravljanja otpadom. Naglasila je da sada, kada je novi Zakon o upravljanju otpadom stupio na snagu, fokus treba biti usmjeren na njegovu pravovremenu implementaciju, te je ohrabrila Vladu da intenzivira napore ka usvajanju novog plana upravljanja otpadom. Takođe, ukazano je na potrebu značajnijeg napretka u zaštiti prirode i ubrzanje rada na pripremi Zakona o zaštiti prirode i Nacionalne strategije biodiverziteta s akcionim planom, koji su i dalje na čekanju. Ukazano je da pitanje upravljanja Ulcinjskom solanom i dalje nije riješeno. Delegacija EU je izrazila žaljenje zbog ponovnog odlaganja usvajanja Strategije upravljanja kvalitetom vazduha i njenog akcionog plana, ističući da je njeno finalizovanje prioritet i u okviru Reformske agende. Evropska strana je naglasila da je usvajanje Nacionalnog energetskog i klimatskog plana (NECP) od ključnog značaja za postizanje energetskih i klimatskih ciljeva za 2030. godinu i dekarbonizaciju do 2050. godine, te da se mora sprovesti bez daljih odlaganja. Upozoreno je i na potrebu ubrzanog usklađivanja sa standardima praćenja, izvještavanja i verifikacije (MRVA), koji se primjenjuju u EU i koji moraju biti u potpunosti implementirani do kraja 2025. godine. Podsjetila je i da Crna Gora treba da dostavi Nacionalni utvrđeni doprinos, pri čemu bi on trebalo da predstavlja napredak u odnosu na prethodni. Naglašena je važnost značajnog jačanja administrativnih kapaciteta u oblastima životne sredine i klimatskih promjena na centralnom i lokalnom nivou, s obzirom na međunarodne obaveze i potrebne reformske napore. Delegacija EU je pozvala Crnu Goru da revidira i ažurira svoju pregovaračku poziciju za poglavlje 27, kako bi ona odražavala aktuelne političke promjene i napredak u poglavlju, te kako bi je Vlada usvojila najkasnije do sredine avgusta 2026. godine.

Crnogorska delegacija je istakla da je usvajanje Strategije upravljanja kvalitetom vazduha još uvijek uslovljeno usvajanjem Nacionalnog energetskog i klimatskog plana. Informisala je da je na osnovu novog Zakona o upravljanju otpadom donijet set podzakonskih akata, te da je u cilju implementacije Zakona otpočela i zabrana upotrebe plastičnih kesa, kao i da je na teritoriji Crne Gore tokom 2024. godine sanirano 36 neuređenih divljih deponija. Istakla je da je završen rad na nacrtu Državnog plana upravljanja otpadom, te da će isti uskoro ući u proceduru usvajanja. U oblasti zaštite prirode, upoznala je da je izrađen je Nacrt zakona o zaštiti prirode. Osvrnuvši se na mapiranje Natura 2000 staništa i vrsta, predstavnici Crne Gore su informisali da je do sada mapirano preko 70% kopnene teritorije. U vezi sa Parkom prirode „Ulcinjska solana”, podsjetili su da je u periodu februar 2024 – februar 2025, Crna Gora Evropskoj komisiji dostavila četiri kvartalna izvještaja o nivou sprovođenja mjera za zaštitu Ulcinjske solane, kao i da je Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera u stalnoj komunikaciji sa rukovodstvom Opštine Ulcinj, u pokušaju da proces osnivanja privrednog društva kao upravljačkog tijela dovede do kraja. Crnogorska delegacija je informisala da je na osnovu Zakona o hemikalijama, Zakona o biocidnim proizvodima i Zakona o upravljanju otpadom donijet set podzakonskih akata, te da je Vlada u januaru 2025. usvojila Nacionalni profil izloženosti azbestu Crne Gore s Akcionim planom za 2025-2026. U cilju daljeg usklađivanja sa pravnom tekovinom EU, u oblasti klimatskih promjena, crnogorska delegacija je istakla da se priprema Zakon o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena i zaštiti ozonskog omotača, uz očekivanje da se Predlog zakona usvoji u II kvartalu 2025. godine. Informisala je da se novim Nacionalnim utvrđenim doprinosom postavlja cilj smanjenja emisija gasova sa efektom staklene bašte za 55% do 2030. godine i 60% do 2035. godine. Takođe, ukazala je da je u toku aktivan rad na pristupanju LIFE programu Evropske unije.

POLJOPRIVREDA I RIBARSTVO (UKLJUČUJUĆI BEZBJEDNOST HRANE)

Delegacija EU je u oblasti **poljoprivrede i ruralnog razvoja** istakla da Crnu Goru u narednom periodu očekuje intenzivan rad na ispunjavanju završnih mjerila, odnosno zatvaranju pregovaračkog poglavlja, što zahtijeva efikasnu saradnju, koordinaciju i striktno poštovanje dogovorenih rokova. Posebno je naglašena potreba za jasnim podacima koji moraju biti obuhvaćeni Implementacionim planom za uspostavljanje IAKS-a i Agencije za plaćanja, dokumenta koji je uslov za ispunjenje mjerila. U tom kontekstu, naglašeno je da Crna Gora treba da ubrza rad na IAKS sistemu i Agenciji za plaćanja, pri čemu napredak mora biti mjerljiv, zakonodavni okvir usklađen, a ključne odluke donijete kako bi se usmjerila politika u ovom sektoru. Takođe, ukazano je da Pregovaračka pozicija treba da bude ažurirana u skladu sa razvojem politika i usvojena najkasnije do avgusta 2025. godine, uz nastavak zakonodavnog usklađivanja i ubrzanje donošenja zakona. Na kraju, Delegacija EU je pohvalila poboljšano korišćenje IPARD fondova i ohrabrila Crnu Goru da nastavi sa sprovođenjem IPARD III programa. U tom smislu, naglašeno je da proširenje mjera donosi veće mogućnosti za razvoj ruralnih područja i olakšava buduću primjenu Zajedničke poljoprivredne politike EU (ZPP).

Crnogorska delegacija je istakla spremnost i posvećenost intenzivnom radu u narednom periodu, uz poseban fokus na ključne reformske procese u sektoru poljoprivrede i ruralnog razvoja. U kontekstu zatvaranja pregovaračkog poglavlja, delegacija je naglasila da je tokom 2024. godine pripremljen Nacrt Implementacionog plana za uspostavljanje IAKS-a i Agencije za plaćanja. Izrazili su uvjerenje da će, nakon finalnog usaglašavanja sa komentarima Evropske komisije, dokument biti usvojen od strane Vlade. Dodatno su pružene detaljne informacije o usaglašavanju sa pravnom tekovinom EU, kao i o daljem razvoju SIZEP sistema, koji će unaprijediti evidenciju i upravljanje poljoprivrednim zemljištem. Kao jedan od ključnih koraka ka zatvaranju pregovaračkog poglavlja 11, delegacija je ukazala da je započeto ažuriranje Pregovaračke pozicije, čije je usvajanje planirano najkasnije do avgusta 2025. godine. Takođe je istaknuta uspješna implementacija IPARD II programa, što se ogleda u povlačenju preko 90% dostupnih sredstava, kao i dobar početak implementacije IPARD III programa, koji već bilježi značajno interesovanje korisnika.

Delegacija EU je u oblasti **bezbjednosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike** pohvalila napredak Crne Gore u jačanju sistema nadzora afričke svinjske kuge i pozvala na nastavak aktivnosti u cilju iskorjenjivanja bolesti životinja i biljaka, u skladu sa strategijama EU. U vezi sa zatvaranjem pregovaračkog poglavlja 12 istakla je neophodnost snažne koordinacije, striktno poštovanje rokova i jačanje administrativnih kapaciteta kako bi Crna

Gora mogla u potpunosti primijeniti pravnu tekovinu EU po pristupanju. Poseban akcenat stavljen je na potrebu dokazivanja konkretnog napretka u sprovođenju EU službenih kontrola, pri čemu je naglašena neophodnost uspostavljanja i funkcionisanja graničnih inspeksijskih mjesta. Nadalje je naglašena hitnost revizije i ažuriranja Pregovaračke pozicije kako bi odražavala nove politike, uz obavezu da ovaj proces bude završen i usvojen najkasnije do februara 2026. godine.

Crnogorska delegacija se zahvalila na bilateralnom sastanku na kom u se detaljno razmotrili svi izazovi u okviru ovog pregovaračkog poglavlja. Nadalje je istaknuta posvećenost daljem jačanju sistema nadzora u oblasti bezbjednosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike. U tom kontekstu, uvjerali su da će Crna Gora nastaviti da unapređuje programe nadzora za bilje i životinje, osiguravajući da su mjere zaštite u potpunosti usklađene sa strategijama EU. Nadalje je naglašena spremnost na saradnju sa Evropskom komisijom u cilju ispunjavanja svih preostalih zahtjeva i mjerila potrebnih za zatvaranje pregovaračkog poglavlja 12. U tom pogledu poseban akcenat stavljen je na jačanje administrativnih kapaciteta, kako bi institucije mogle efikasno primijeniti EU standarde i osigurati sprovođenje službenih kontrola, uključujući uspostavljanje i funkcionalnost graničnih inspeksijskih mjesta.

Delegacija EU je u oblasti **ribarstva** istakla potrebu za usvajanjem zakonskog okvira, kao i jačanja administrativnih kapaciteta kako bi se omogućila puna primjena Zajedničke ribarske politike. Nadalje je ukazala da Crna Gora treba da ažurira Pregovaračku poziciju kako bi odražavala razvoj politika, pri čemu ovaj proces mora biti završen i usvojen do avgusta 2025. godine. Takođe, pozdravljeno je usvajanje Strategije razvoja sektora ribarstva sa Akcionim planom za period 2024-2029, kao i aktivna i konstruktivna uloga Crne Gore u regionalnim inicijativama, poput Generalne komisije za ribarstvo Mediterana (GFCM).

Crnogorska delegacija je izrazila zahvalnost na prepoznavanju dosadašnjih napora u oblasti ribarstva, ističući posvećenost daljem razvoju i usklađivanju sa EU standardima. U tom kontekstu, delegacija je informisala da je, pored usvojene Strategije razvoja sektora ribarstva i Zakona o organizovanju tržišta u ribarstvu i akvakulturi, Crna Gora pripremila nacрте tri ključna zakona u ovoj oblasti, odnosno: Zakon o morskom ribarstvu, Zakon o akvakulturi i Zakon o strukturnim mjerama i dodjeli državne pomoći u ribarstvu i akvakulturi. Nakon završetka internih procedura, ovi zakoni će biti upućeni Evropskoj komisiji na mišljenje, a planirano je da budu usvojeni do kraja drugog kvartala 2025. godine. Nadalje, delegacija je istakla da će uz slanje zakona EK biti dostavljen i plan usvajanja podzakonskih akata, koji će pružiti jasniju sliku daljeg jačanja regulatornog okvira u sektoru. Kada je riječ o drugom završnom mjerilu, upućeno je da Crna Gora planira donošenje Akcionog plana koji će se odnositi na dalje jačanje administrativnih i inspeksijskih kapaciteta, kako bi se osigurala efikasna primjena pravne tekovine EU. Dodatno su uputili da će ažurirana Pregovaračka pozicija kao i Izvještaj o ispunjenju obaveza u ovom poglavlju biti usvojeni do predviđenog roka, odnosno avgusta 2025.

PODOBOR ZA INOVACIJE, LJUDSKE RESURSE, INFORMATIČKO DRUŠTVO I SOCIJALNU POLITIKU

U oblasti **socijalne politike i zapošljavanja**, **delegacija EU** je podstakla Crnu Goru da uloži dodatne napore u smjeru usvajanja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu, te propisa iz oblasti zdravlja i zaštite na radu u cilju potpunog usklađivanja s pravnom tekovinom EU i njegovog adekvatnog sprovođenja. Posebno je naglašena potreba za jačanje kapaciteta inspeksijskog nadzora u oblasti rada i zaštite i zdravlja na radu u kvantitativnom i kvalitativnom smislu, kao i potrebama poštovanja konvencija Međunarodne organizacije rada. Ukazali su na značaj donošenja Zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije, Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti i Zakona o jedinstvenom vještačenju invaliditeta. Osvrnula se na značaj daljeg jačanja kapaciteta Zavoda za zapošljavanje kao ključne javne ustanove za zapošljavanje u čijoj nadležnosti je sprovođenje Garancije za mlade i buduće korištenje Evropskog socijalnog fonda (ESF).

Crnogorska delegacija je ukazala na to da Vlada prepoznaje značaj jačanja socijalnog dijaloga, Socijalnog savjeta i uključenost socijalnih partnera u zakonodavnim aktivnostima. Informisali su da je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o radu upućen EK, kao i da je njegovo usvajanje planirano za kraj II kvartala 2025. Naveli su da je Crna Gora svjesna potrebe jačanja inspeksijskog nadzora i da kontinuirano radi na nalaženju rješenja u cilju obezbjeđivanja efikasne administrativne strukture. Pored toga, informisali su da je u toku rad na usklađivanju zakonodavstva sa Konvencijom br. 8 MOR-a o inspekciji rada. Apostrofirali su da je primjena Garancije za mlade

započeta u januaru 2025. godine u tri crnogorske opštine. Izvijestili su da je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju u skupštinskoj proceduri, kao i da je Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti u pripremi. Naglašeno je da je Zakon o jedinstvenom vještačenju invaliditeta u finalnoj fazi pripreme. Crnogorska delegacija se dalje osvrnula na aktuelnu pripremu Zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije usklađen s pravnom tekovinom EU i upućen EK na finalno mišljenje. Informisali su da je pokrenuta inicijativa sa Savjetom Evrope za trajno zbrinjavanje romske i egipćanske zajednice, te da je pripremljena studija izvodljivosti sa podacima o neformalnim romskim naseljima.

U oblasti **obrazovanja, delegacija EU** je naglasila značaj pristupa kvalitetnom obrazovanju i smanjenja broja djece koja napuštaju školovanje na svim nivoima, posebno djece iz osjetljivih grupa, djece romske i egipćanske populacije i djece sa posebnim obrazovnim potrebama. Posebno je ohrabrila Crnu Goru da uloži napore u cilju sprovođenja, finansiranja i praćenja sprovođenja Strategije za mlade 2023-2027.

Crnogorska delegacija je predstavila novi zakonodavni i strateški okvir, uz donošenje sedam krovnih zakona. Naglašeni su uloženi napor u pogledu unapređenja školske infrastrukture, primjene koncepta bilingvalne nastave i digitalizacije obrazovnog sistema. Informisali su da je Vlada usvojila Završni izvještaj o sprovođenju Strategije razvoja stručnog obrazovanja u decembru 2024, čije su preporuke uvrštene u nacrt Strategije za reformu obrazovanja 2025 – 2035. koja je planirana za I kvartal 2025. Dalje, naglašeno je da je Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o stručnom obrazovanju predviđeno osnivanje Fonda za podršku dualnom obrazovanju u cilju podrške praktičnom obrazovanju kod poslodavaca. Prepoznat je kontinuiran rast upisane djece u ustanovama predškolskog vaspitanja i obrazovanja.

U oblasti **nauke i inovacija, delegacija EU** je pozdravila kontinuiranu posvećenost Crne Gore u ispunjavanju preporuka EK. Naglasila je potrebu za postizanjem potpune iskorišćenosti mjera podrške inovacijama, te naglasila da poseban prostor za unapređenje postoji u okviru novoformiranog EIR RIS hub-u i Mission Climate Neutral and Smart City Podgorica.

Crnogorska delegacija je predstavila aktuelne inicijative i programske linije u dijelu jačanja saradnje između akademske zajednice i privrede, među kojima ključno mjesto zauzima Naučno-tehnološki park Crne Gore. U dijelu jačanja nacionalnog inovacionog ekosistema, crnogorska delegacija istakla kontinuitet sprovođenja programa za podršku inovacijama od strane Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija i Fonda za inovacije Crne Gore, unapređenje zakonodavstva u toj oblasti, te saradnju sa međunarodnim institucijama.

U dijelu **informatičkog društva i medija, delegacija EU** je pozdravila potpisivanje Programa za digitalnu Evropu (DEP) u junu 2023, kao i rezultate postignute donošenjem ključnih propisa koji su doveli do privremenog zatvaranja poglavlja 10. Iskazali su očekivanje u pogledu uticaja Reformske agende na podsticanje digitalne transformacije i ukazali na značaj poštovanja rokova u tom smjeru. Apostrofirana je potreba za potpunim usklađivanjem s pravnom tekovinom EU, posebno u dijelu okvira za digitalni identitet, Direktive o otvorenim podacima, Akta o upravljanju podacima, direktivu o elektronskoj privatnosti, Akta o digitalnim uslugama (DSA) i Akta o digitalim tržištima (DMA). Dalje, ukazano je na važnost potpunog usklađivanja sa pravnom tekovinom u dijelu sajber bezbjednosti i uspostavljanjem okvira za sajber bezbjednost, uključujući usklađenost sa alatima EU za sajber bezbjednost 5G mreža u cilju obezbjeđivanja bezbjednijeg i održivije digitalne infrastrukture.

Crnogorska delegacija se osvrnula na rezultate u ovoj oblasti i privremeno zatvaranje poglavlja 10 i naglasila usmjerenost crnogorske Vlade da nastavi sa ispunjavanjem obaveza iz ovog poglavlja. S tim u vezi, informisala je da Crna Gora planira dalji rad na usaglašavanju zakonodavstva sa direktivom NIS2, aktivnosti na uspostavljanju nacionalnog okvira interoperabilnosti, kao i prekogranične interoperabilnosti.

U oblasti **nauke i istraživanja, delegacija EU** se interesovala za Strategiju pametne specijalizacije i njenu implementaciju, saradnja između biznis i akademske zajednice, kao i učešću Crne Gore u projektu Horizon Europe. **Crnogorska delegacija** je informisala da se radi na procjeni Strategije pametne specijalizacije, da se nedavno formirao Savjet za inovacije i pametnu specijalizaciju kao i Fond za inovacije koji je sada potpuno operativan i koji

se finansira iz budžeta države. Dodatno, ukazano je da se budžet za nauku u 2024. uvećao i sada je 11%. Aktivnosti vezane za Strategiju pametne specijalizacije se odvijaju planiranom dinamikom.

U dijelu **obrazovanja i kulture, crnogorska delegacija** je informisala da u saradnji sa Delegacijom Evropske unije u Crnoj Gori i UNICEF-om, radi na aktivnostima na izradi jedinstvene strategije koja će obuhvatiti period do 2035. kroz realizaciju projekta „Kvalitetno obrazovanje za svako dijete“. Takođe da, u skladu sa Strategijom za razvoj visokog obrazovanja 2024- 2027, koja je u završnoj fazi izrade, kao prvi strateški cilj ima bolju usklađenost studijskih programa sa potrebama tržišta rada i adekvatnu prepoznatljivost kvalifikacija, u okviru kojih će se raditi na usvajanju standarda i smjernica za akreditaciju studijskih programa sa planom praktične nastave, realizaciji praktične nastave u skladu sa standardom i smjericama i povećanju broja ugovora sa poslodavcima za realizaciju praktične nastave.

FINANSIJSKA PODRŠKA EU (IPA)

Delegacija EU je podsjetila da IPA podrška treba da bude usmjerena ka pripremama za pristupanje EU, te naglasila pravovremenu i efektivnu implementaciju programa i projekata, uključujući projekte finansirane kroz Zapadno-balkanski investicioni okvir i Ekonomski i investicioni plan. Ujedno, naglasili komplementarnu ulogu novog Instrumenta za reformu i rast, koji će ne samo donijeti dodatna finansijska sredstva već će i same strukturne reforme dati dodatni potencijal za društveno-ekonomski razvoj. Takođe, naglašena je važnost bolje pripreme projekata, efikasnih i transparentnih nabavki, te koordinacije i sprovođenja projekata, što je naročito važno za investicije velikih razmjera kao što je autoput Bar-Boljare. Podsjetili na potrebu za zapošljavanjem, obukom i zadržavanjem kadra, i u tom smislu korišćenjem sektorske budžetske podrške iz IPA 2022. Pozdravljeni su rezultati IPA Nadglednog odbora iz novembra 2024. i zatraženo sprovođenje operativnih zaključaka bez odlaganja. Konačno, ponovljeno je da implementacija IPARD-a treba dalje da napreduje, kako u cilju podrške razvoju seoskih područja u Crnoj Gori, tako i kao priprema za buduće upravljanje fondovima EU u ovoj oblasti.

Crnogorska delegacija je ukazala da Crna Gora intenzivno radi na programiranju IPA 2025-2027 programa i sprovođenju IPA II i IPA III podrške, te je u tom smislu Crna Gora u septembru 2024. podnijela zahtjev za odobravanje izvršenja budžetskih zadataka za IPA III Operativni program za zaštitu životne sredine i klimatske akcije 2024-2027, odnosno u novembru 2024. za IPA III Operativni program za zapošljavanje i socijalnu inkluziju, koji će u određenoj mjeri odražavati buduću strukturu za implementaciju ESIF-a . U dijelu koji se odnosi na politiku zadržavanja kadra i obuku u IPA strukturi, nastavljen je razvoj kapaciteta IPA struktura i zapošljavanje novog kadra, te naglašeno da se od novembra 2024. uspješno sprovodi Program obuka koji je zasnovan na okviru kompetencija EK, u okviru projekta PPF sa NIPAK-om. Dodatno, crnogorska delegacija informisala da implementacija aktivnosti iz Reformske agende ide planiranom dinamikom, o čemu će izvijestiti u svom prvom izvještaju sredinom marta 2025. U dijelu sprovođenja zaključaka sa IPA Nadglednog odbora, ukazano da se redovno prati realizacija zaključaka, te istaknuti rezultati u okviru implementacije IPARD programa, kroz raspisivanje novih poziva i ugovaranje projekata.

Delegaciju koju je predvodio glavni pregovarač Zenović na XIV sastanku Odbora činili su predstavnik Ministarstva evropskih poslova – generalni direktor Direktorata za koordinaciju finansijske podrške EU **Bojan Vujović**; sekretarka u Ministarstvu unutrašnjih poslova i šefica Pregovaračke radne grupe za pregovaračko poglavlje 24 – Pravda, sloboda i bezbjednost **Jovana Mijović**; direktor direktorata za građanska stanja i lične isprave u Ministarstvu unutrašnjih poslova **Dragan Dašić**; v.d generalna direktorica Direktorata za EU fondove, evropske integracije i međunarodnu saradnju u Ministarstvu rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga **Ivana Šućur**; v.d. generalnog direktora Direktorata za strateške odnose i komunikacije u Ministarstvu prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine **Andrej Orlandić**; načelnica Odjeljenja za evropske integracije i međunarodnu saradnju i zamjenica šefa Pregovaračke radne grupe za pregovaračko poglavlje 19 – Socijalna politika i zapošljavanje **Anita Bilafer Mihaljević**; samostalna savjetnica u Ministarstvu socijalnog staranja, brige o porodici i demografije - zamjenica rukovoditeljke **Jelena Perović**; direktor Agencije za zaštitu životne sredine i zamjenik šefa Pregovaračke radne grupe za poglavlje 27 – Životna sredina **Milan Gazdić**; v.d. generalnog direktora Direktorata za elektroenergetiku u Ministarstvu energetike i zamjenik šefa Pregovaračke radne grupe za poglavlje 15 – Energetika **Zvezdan Vujović**; generalna direktorica Direktorata za poreski i carinski sistem u Ministarstvu finansija, rukovoditeljka, šefica Pregovaračke radne grupe za pregovaračko poglavlje 16 – Porezi **Biljana Peranović**; načelnica u Ministarstvu ekonomskog razvoja i šefica Pregovaračke radne grupe za pregovaračko poglavlje 20 – Preduzetništvo i industrijska politika **Maja Jokanović**; generalna direktorica za međunarodnu saradnju, evropske integracije i implementaciju EU fondova u Ministarstvu ekonomskog razvoja i pregovaračica za Klaster 2 – Unutrašnje tržište **Ivona Savićević**; v.d. direktora Poreske uprave **Sava Laketić**; v.d. direktorice Uprave carina **Maja Vučinić**; načelnica Sektora za carinske poslove u Upravi carina, šefica pregovaračke radne grupe za pregovaračko poglavlje 29 – Carinska unija **Stojanka Milošević**; generalni direktor Direktorata za poljoprivredu u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i šef Pregovaračke radne grupe za pregovaračko poglavlje 11 – Poljoprivreda i ruralni razvoj **Miroslav Cimbalević**; načelnica Direkcije za biljnu proizvodnju u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i zamjenica šefa Pregovaračke radne grupe za pregovaračko poglavlje 11 – Poljoprivreda i ruralni razvoj **Amra Terzić**; pomoćnica direktora Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i šefica Pregovaračke radne grupe za pregovaračko poglavlje 12 – Bezbjednost hrane, veterinarstvo i fitosanitarni nadzor **Zorka Prljević**; direktor Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i zamjenik šefice Pregovaračke radne grupe za pregovaračko poglavlje 12 – Bezbjednost hrane, veterinarstvo i fitosanitarni nadzor **Vladimir Đaković**; generalni direktor Direktorata za plaćanja u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede **Marko Radonjić**; generalna direktorica Direktorata za ribarstvo u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i šefica Pregovaračke radne grupe za pregovaračko poglavlje 13 – Ribarstvo **Katarina Burzanović**; državni sekretar u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i pregovarač za Klaster 5 – Resursi, poljoprivreda i kohezija **Andrija Delić**; državni sekretar u Ministarstvu ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera i šef Pregovaračke radne grupe za pregovaračko poglavlje 27 – Životna sredina i pregovarač za Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost **Nenad Vitomirović**; načelnica Direkcije za unapređenje životne sredine u Ministarstvu ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera **Brankica Cmiljanović**; generalna direktorica za cjeloživotno obrazovanje u Ministarstvu prosvjete, nauke i inovacija i šefica Pregovaračke radne grupe za poglavlje 26 – Obrazovanje i kultura **Jasna Jovanović**; generalni direktor za međunarodnu saradnju, evropske poslove i EU fondove u Ministarstvu prosvjete, nauke i inovacija **Marko Vukašinović**; samostalna savjetnica u Direktoratu za inovacije i pametnu specijalizaciju u Ministarstvu prosvjete, nauke i inovacija **Aleksandra Mugoša**; savjetnica za evropske integracije u Ministarstvu evropskih poslova **Maylis de Verneuil**; državna sekretarka u Ministarstvu saobraćaja **Marijana Stanić**; načelnica u Direktoratu za željeznički saobraćaj u Ministarstvu saobraćaja i zamjenica šefa Pregovaračke radne grupe za pregovaračko poglavlje 14 – Saobraćajna politika **Tanja Dašić**.

Preko onlajn uključanja sastanku su prisustvovali: generalna direktorica Direktorata za krivično i građansko zakonodavstvo u Ministarstvu pravde, šefica Pregovaračke radne grupe za pregovaračko poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava i pregovaračica za Klaster 1 – Temeljna poglavlja **Jelena Grdinić**; generalni direktor Direktorata za pravosuđe u Ministarstvu pravde **Momir Jauković**; načelnik Direkcije za civilnu zaštitu i smanjenje

rizika od katastrofa u Ministarstvu unutrašnjih poslova **Ljuban Tmušić**; samostalna savjetnica u Direkciji za civilnu zaštitu i smanjenje rizika od katastrofa u Ministarstvu unutrašnjih poslova **Ana Milošević**; generalna direktorica Direktorata za strateško planiranje u javnoj upravi, međunarodnu saradnju i IPA fondove u Ministarstvu javne uprave **Marija Hajduković**; šefica u Odsjeku za međunarodnu saradnju u Ministarstvu javne uprave i šefica Pregovaračke radne grupe za pregovaračko poglavlje 10 – Informatičko društvo i mediji **Ružica Mišković**; v.d. direktora Agencije za sprečavanje korupcije **Dušan Drakić**; izvršni direktor Fonda za zaštitu životne sredine (EKO-FOND) **Draško Boljević**; pomoćnik direktora Fonda za zaštitu životne sredine (EKO-FOND) **Nemanja Peković**; saradnik za administrativne poslove u Fond za zaštitu životne sredine (EKO-FOND) **Bojana Radović**; v.d. generalnog direktora za energetska efikasnost u Ministarstvu energetike **Božidar Pavlović**; generalna direktorica u Direktoratu za politiku javnih nabavki u Ministarstvu finansija, šefica Pregovaračke radne grupe za pregovaračko poglavlje 5 – Javne nabavke **Jelena Jovetić**; samostalna savjetnica u Direktoratu za politiku javnih nabavki u Ministarstvu finansija **Svetlana Tomović**; državna sekretarka u Ministarstvu finansija i pregovaračica za Klaster 3 – Konkurentnost i inkluzivni rast **Bojana Bošković**; generalni direktor Direktorata za državni budžet u Ministarstvu finansija i šef Pregovaračke radne grupe za pregovaračko poglavlje 33 – Finansijske i budžetske odredbe **Bojan Paunović**; generalni direktor Direktorata za centralnu harmonizaciju i razvoj unutarašnjih kontrola u Ministarstvu finansija i šef Pregovaračke radne grupe za pregovaračko poglavlje 32 – Finansijski nadzor **Minas Trubljanin**; generalni direktor Direktorata za makroekonomske i fiskalne analize i projekcije u Ministarstvu finansija **Miloš Mišković**; načelnica Odjeljenja za evropske integracije u Ministarstvu finansija **Ana Banović**; predsjednik Savjeta Agencije za zaštitu konkurencije, šef Pregovaračke radne grupe za pregovaračko poglavlje 8 – Konkurencija **Dragan Damjanović**; direktor Agencije za zaštitu konkurencije **Nebojša Jovović**; načelnik Odjeljenja za međunarodnu saradnju i informisanje javnosti u Agenciji za zaštitu konkurencije **Luka Dedić**; načelnik u Ministarstvu ekonomskog razvoja i šef Pregovaračke radne grupe za pregovaračko poglavlje 1 – Sloboda kretanja robe **Dragan Vukčević**; načelnica Direkcije za spoljnu trgovinu i analize u Ministarstvu ekonomskog razvoja i šefica Pregovaračke radne grupe za pregovaračko poglavlje 30 – Vanjski odnosi **Aida Salagić Ceković**; načelnik Direkcije za vodoprivredu u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede **Zorica Đuranović**; v.d. generalne direktorice za evropske poslove u Ministarstvu vanjskih poslova i šefica Pregovaračke radne grupe za pregovaračko poglavlje 31 – Vanjska, bezbjednosna i odbrambena politika **Snežana Radović**; načelnik Direkcije za upravljanje otpadom i komunalne usluge u Ministarstvu ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera **Ivan Stanišić**; načelnik u Ministarstvu ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera **Tamara Brajović**; šef odsjeka za uspostavljanje zakonodavnog okvira za oblast klimatskih promjena i ETS u Ministarstvu ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera **Jelena Ban**; savjetnik u Direktoratu za ekologiju u Ministarstvu ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera **Milena Spičanović Bulatović**; savjetnik u Direktoratu za ekologiju u Ministarstvu ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera **Jelena Kovačević**; savjetnik u Direktoratu za ekologiju u Ministarstvu ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera **Dragana Raonić**; savjetnik u Direktoratu za međunarodnu saradnju i EU fondove u Ministarstvu ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera **Sanela Metjahić**; savjetnik u Direktoratu za međunarodnu saradnju i EU fondove u Ministarstvu ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera **Danka Kažić**; državni sekretar u Ministarstvu turizma **Petar Drašković**; načelnica Direkcije za unapređenje konkurentnosti u turističkoj privredi u Ministarstvu turizma **Ivana Bulatović**; načelnica Direkcije za diversifikaciju turističkog proizvoda u Ministarstvu turizma **Maja Kovačević**; direktor Uprave za statistiku i šef Pregovaračke radne grupe za pregovaračko poglavlje 18 – Statistika **Miroslav Pejović**; državna revizorka – rukovoditeljica Odeljenja za kooperativne revizije, međunarodnu saradnju, saradnju sa Skupštinom, Vladom i javnošću u Državnoj revizorskoj instituciji **Marija Žugić**; viceguvernerka Centralne banke Crne Gore **Zorica Kalezić**; direktor Sektora za kontrolu u Centralnoj banci Crne Gore **Milan Remiković**; direktorica Direkcije za nadzor u oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma i zaštitu prava klijenata kreditnih institucija i korisnika finansijskih usluga u Centralnoj banci Crne Gore **Gordana Kalezić**; direktorica Centra za makroekonomska i finansijska istraživanja i prognoze u Centralnoj banci Crne Gore i šefica Pregovaračke radne grupe za pregovaračko poglavlje 9 – Finansijske usluge **Ana Vlahović**; direktorica Sektora za finansijsku stabilnost, istraživanja i statistiku u Centralnoj banci Crne Gore i šefica Pregovaračke radne grupe za pregovaračko poglavlje 4 – Sloboda kretanja kapitala **Marijana Mitrović Mijatović**; direktor Sektora za platni promet u Centralnoj banci Crne Gore **Andrija Jovović**; specijalna savjetnica u Sektoru za finansijsku stabilnost, istraživanja i statistiku u Centralnoj banci Crne Gore **Mira Radunović**; šef Odjeljenja za regulativu, mjere i pripremanje odluka u Centralnoj banci Crne Gore **Luka Gojnić**; direktorica

Direkcije za međunarodnu saradnju i EI u Centralnoj banci Crne Gore **Lidija Beratović**; viša savjetnica u Odjeljenju za evropske integracije u Centralnoj banci Crne Gore **Jelena Šofranac**; načelnik u Direktoratu za pomorsku privredu, pomorce i međunarodnu saradnju u Ministarstvu pomorstva **Ana Kusovac**; savjetnik u Direktoratu za pomorsku privredu, pomorce i međunarodnu saradnju u Ministarstvu pomorstva **Vladan Radonjić**; v.d. generalne direktorice Direktorata za naftu i gas u Ministarstvu rudarstva, nafte i gasa **Zorana Sekulić**; v.d. direktora Direktorata za drumski saobraćaj i homologaciju vozila u Ministarstvu saobraćaja **Nikola Veljović**; mv.d. generalnog direktora Direktorata za državne puteve u Ministarstvu saobraćaja **Miroslav Mašić**; načelnica u Direktoratu za željeznički saobraćaj u Ministarstvu saobraćaja **Milena Milačić**; načelnica u Direktoratu za vazdušni saobraćaj u Ministarstvu saobraćaja **Milica Mićunović**. Crnogorsku delegaciju čine i sljedeći predstavnici/e Ministarstva evropskih poslova: Irena Bošković, Aleksandar Nikčević, Amina Bajrović Kuč, Andrijana Čanović, Melita Rastoder Ljaić, Granica Petrić, Isidora Perović Babić, Vanja Banović, Anita Beriša, Svetlana Rajković, Anđela Kaluđerović-Vuković, Darinka Vlahović, Ksenija Jauković, Ana Čuković, Amar Sadiković, Mehđina Kašić Šutković i Vanja Dabižinović.

Delegaciju Evropske unije predvodila je **Valentina Superti**, direktorica DG ENEST, a u sastavu su bili su predstavnici Evropske komisije (EK): **Barbara Hesus-Gimeno**, **Heinke Vejt**, **Kirsi Pekuri**, **Roberto Segundo Navarro**, **Klara Birkle**, **Nisida Gjoksi**, **Johen Šmit**, **Kristofer Zurek**, **Akvil Normantrin**, **Evelina Hagberg**, **Miguel Magro Gómez**, **Jan Sibert**, **Jari Hapala**, **Ritien Bonavia**, **Aikaterini Zoura**, **Iris Ohnstrom**, **Stin Rasmusen**, **Madalina Lakston**, **Joana Kirilo**, **Kristina Fernandez Kastro**, **Nikolaj Stojanov**, **Melisa Sokoli**, **Kalin Tomov**, **Emanuel Berk**, **Bernard Fabijanek**, **Agota David**, **Savino Rua**, **Antonio Blanco**, **Francis Bredi** i **Firuze Demir**.

PREDLOG ZAKLJUČKA:

Vlada Crne Gore je na sjednici od _____ aprila 2025. razmotrila i usvojila Izvještaj s XIV sastanka Odbora za stabilizaciju i pridruživanje, održanom 18. februara 2025. u Briselu, u hibridnom formatu.